

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Borut Kincl

Verski vidiki političnega ekstremizma

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Borut Kincl

Mentor: izr. prof. dr. Marjan Smrke

Verski vidiki političnega ekstremizma

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorju, dr. Marjanu Smrketu, za pomoč, nasvete, usmerjanje in predvsem za neskončno potrpljenje in zaupanje pri pripravi diplomske naloge.

Velika zahvala tudi mojim domačim, ki so me spodbujali in motivirali pri tem maratonskem pisanju diplomske naloge. In nenazadnje hvala tudi Tini, ki je vedno verjela vame.

Verski vidiki političnega ekstremizma

V diplomski nalogi, ki je pred vami, sem predstavil širok in vseobsežen, sintetičen in analitičen pregled celotne tematike povezane z religijo in terorizmom, v medsebojni povezavi obeh obsežnih pojmov. V prvem poglavju sem poizkušal predstaviti osnovni pregled razvoja terorizma, od začetnih dejanj terorizma do specifičnih dejanj političnega in verskega terorizma moderne dobe. Skušal sem predstaviti svetovne konflikte, ki so povzročili nastanek mednarodnega terorizma in določenih oblik terorizma, ki jih lahko označimo kot klasične oblike terorizma v 20. stoletju (npr. verski terorizem). V drugem in tretjem poglavju sem se osredotočil na podajanje informativnih dejstev, ki bodo bralcu prikazale dejstva o terorizmu in štirih religijah sveta: islam, krščanstvo, židovstvo in sikhovstvo. V nadaljevanju bom poskusil prikazati sodobni trend v mednarodnem terorizmu, pojav radikalnih in ekstremnih verskih gibanj v sklopu širokega okvira posamezne religije; kako razumeti ideologijo, v katero je vpet ta fenomenom in kako prikazati zgodovinski razvoj v različnih deželah, gibanjih in religijah.

Ključne besede: religija, terorizem, ekstremizem, politika

Religious aspects of political extremism

In my thesis, which is in your hand, I presented broad and general, synthetic and analitic overview on the whole subject of religious and terrorism in connection with each other.

In the first chapter I tried to present basic overview of development of terrorism, from early examples of deeds till specific form of political and religious violence in modern area. In the subject of my thesis I tried to present world conflict connected to terrorism, as in connection to this conflict not only numerous acts of terrorism were committed, but also due to the fact that certain forms of terrorism in fact developed in that context and could be called clasical examples of terrorism of the 20th century (for example: religious terrorism). Second and third chapter are more informational character, as they are providing list of facts about terrorism and four big religious in the world: islam, christianity, sikh religion and jewish religion. I will further on try to present contemporary trend in global terrorism, the appereance of radical and extremist religious movement within the wide framework of the religious. How to present ideology behind this phenomenon as well as historical development across different countries, movements and religious.

Key words: religion, terror, extrem, politics

KAZALO

1 UVOD.....	8
2 OPREDELITEV POJMA TERORIZEM.....	111
2.1 SPLOŠNO O TERORIZMU	111
2.2 MEDNARODNI TERORIZEM IN POLITIKA	122
2.3.1 POJAVNE OBLIKE TERORIZMA	177
2.3.2 VZROKI TERORIZMA	177
2.3.3 VRSTE TERORIZMA	20
2.3.4 CILJI TERORIZMA	20
3 OPREDELITEV POJMA RELIGIJA	211
3.1 PRVOTNA VERSTVA.....	211
3.2 RELIGIJA – funkcionalistični pogled.....	222
3.2.1 INTERPRETACIJA RELIGIJE EMILA DURKHEIMA.....	222
3.2.1.1 TOTEMIZEM	222
3.2.1.2 RELIGIJA IN »KOLEKTIVNA ZAVEST«.....	233
3.2.2 DEFINICIJA RELIGIJE BRONISLAWA MALINOWSKEGA	233
3.2.2.1 RELIGIJA IN ŽIVLJENJSKE KRIZE	233
3.2.2.2 RELIGIJA IN NADZOR	244
3.2.3 DEFINICIJA RELIGIJE TALCOTTA PARSONSA	244
3.2.3.1 RELIGIJA IN VREDNOSTNI KONSENZ.....	244
3.2.3.2 RELIGIJA IN DRUŽBENI RED.....	255
3.2.3.3 RELIGIJA IN SMISEL	255
3.2.4 KRITIKE FUNKCIONALISTIČNEGA PRISTOPA.....	255
3.3 RELIGIJA – marksistični pogled.....	266
3.3.1 RELIGIJA KOT OPIJ LJUDSTVA.....	266
3.3.2 RELIGIJA IN DRUŽBENI NADZOR	277
3.4 MAX WEBER – protestantska etika in duh kapitalizma.....	27

3.5 VERSKI FUNDAMENTALIZEM, TRADICIONALIZEM in KONSERVATIVIZEM.....	28
3.5.1 RELIGIJA KOT KONSERVATIVNA SILA	311
4 IDEOLOŠKI TEMELJI VERSKIH TERORISTIČNIH SKUPIN.....	322
4.1 JUDOVSTVO	322
4.2 ISLAM	333
4.2.1 ISLAMSKO ČAŠČENJE.....	355
4.2.2 KORAN IN DŽIHAD	366
4.2.3 ENOTNOST IN RAZLIČNOST V ISLAMU	377
4.2.3.1 SUNITI – soglasje skupnosti.....	377
4.2.3.2 ŠIITI – avtoriteta in voditeljstvo	388
4.3 KRŠČANSTVO	388
4.3.1 ZGODOVINA KRŠČANSTVA	388
4.3.2 BIBLIJA.....	39
4.3.3 KAJ VERUJEJO KRISTJANI?	399
4.4 SIKHOVSKO VERSTVO	411
5 VERSKA EKSTREMNA GIBANJA IN POLITIKA	422
5.1 ISLAMSKI FUNDAMENTALIZEM OZ. VERSKI RADIKALIZEM KOT TERORIZEM	422
5.1.1 AL KAIDA.....	433
5.1.2 OSAMA BIN MUHDA BIN LADEN	444
5.1.3 HEZBOLAH	477
5.1.4 HAMAS	50
5.2 SIKHOVSKI EKSTREMIZEM.....	511
5.2.1 BABBAR KHALSA	522
5.3 JUDOVSKI EKSTREMIZEM.....	533
5.3.1 SIONIZEM in IZRAELSKO - PALESTINSKI KONFLIKT.....	55
5.3.2 KACH/ KAHANE CHAI.....	577
5.3.3 JEWISH DEFENSE LEAGUE	588

5.4 KRŠČANSKI EKSTREMIZEM.....	599
5.4.1 CHRISTIAN IDENTITY MOVEMENT.....	611
5.4.2 WESTBORO BAPTIST CHURCH.....	611
6 ZAKLJUČEK.....	633
7 LITERATURA	655

1 UVOD

Verski terorizem izvira iz bolečine in izgube, iz občutka, da naše prošnje niso nikoli uslišane. Pripadniki verskega terorizma pogosto hrepenijo po enostavnejših časih, ko je bila meja med dobrim in zlom jasno začrtana, po časih herojev in mučenikov, ko je bilo življenje enostavno in ko smo živeli v majhnih soseskah in smo se med seboj poznali. Po časih, ko zunanji svet s svojim vulgarnim svetovljanstvom še ni ogrožal otrok prihodnosti in ni poniževal ljudi sedanosti. Vsaj tako slišimo v mnogih govorih vodij ekstremističnih skupin, ki so namenjeni rekrutiranju novih samomorilcev, novih žrtev, ki naj bi umrle za svoje ideje. Dolgo sem pisal to diplomu. Predolgo? Toda v tem času sem imel priložnost vsaj za kanček odstriniti zaveso sveta, ki so ga zaznamovale smrti v imenu vere. Vohal sem ulice, kjer se je pretakala kri, in v oči gledal skrajnežem, ki so bili jasni: »Pobijati ne bomo nehali, dokler ne dosežemo svojega« (T. N. 2009). To je bil največkrat izrečen stavek, ki sem ga slišal, ko sem hodil med Palestinci. In ko se človek sprehodi po mestu, kot je Tel Aviv, kjer je na drugi strani zidu mesto, ki so ga za vedno usodno zaznamovali spopadi verskih ekstremistov, ne more mimo vprašanja, kaj bi jim v njihovem uničenem svetu sploh še ostalo, če ne bi imeli upanja v nekaj več, v nekaj, kar pride po smrti. Kaj bi jih gnalo, da bi bili pripravljene živeti v državi, kot je Gaza, med samimi ruševinami, brez osnovnih medicinskih dobrin, v državi z zaprtimi mejami in praktično brez možnosti za razvoj? Najbrž bolj malo. Zato so ideje, vera v posmrtno nujne sestavine za iskanje jasnega namena v zmedenem svetu s prevelikim številom izbir za očiščenje, katarzo, pa tudi nujno orodje, s katerim t. i. ekstremistične stranke nadzirajo svoje privržence. Pot naprej naj bi bila jasna: ubijaj ali bodi ubit. Ubijaj in bodi nagrajen v nebesih, ubijaj in Mesija se bo vrnil.

Za trpljenje in mizerno življenje so krivi drugi. Za Palestince je večni vrug Izrael, za mnoge druge je Amerika Satan. Prekletstvo so Judje, vedno je nekaj tam zunaj, in odgovor je čimprejšnja in odločna akcija. Pritiski s strani ekstremističnih združb so skrbno načrtovani, konstantni. Posledice so za posameznika, ki prične verjeti v takšne ideje, mnogokrat usodne, saj zanje plača najvišjo ceno. Toda takšno razmišljanje se ne konča s smrtjo posameznika. Vidi in občuti ga širša populacija.

Na geografsko določenih področjih sveta, kjer je prisoten verski ekstremizem, se posamezniki opirajo na sveto knjigo. V Bibliji se je že v času njenega nastanka s sklicevanjem na Boga utemeljevalo jasne ozemeljske zahteve in tako je tudi danes. Neki Izraelec, ki mu je 19-letni ekstremist ubil hčer na poti v šolo, mi je na mojem popotovanju po Izraelu dejal: »Če Izraelcu

vzameš vso zemljo in mu pustiš družino, bo preživel. Če bo obratno, si ga ubil. Če Arabcu pobiješ vso družino in mu pustiš zemljo, bo preživel. Če bo obratno, bo umrl« (Z. R. 2009). Če torej pride zemlja, po kateri so hodili njihovi predniki v tujo last, postanejo njeni prvotni lastniki duhovno mrtvi. Da bi ponovno dobili svojo zemljo, kjer naj bi se med drugim dogajali čudeži, nazaj, so pripravljeni plačati zelo visoko ceno. Zato se krvavi boj začne in noče končati. Krvavi boj, ki je primer verskega ekstremizma in kjer se takoj vplete v vse politike sveta. V svoji nalogi bi zato rad prikazal, kako voditelji vlad poglavitnih držav sveta že leta izkoriščajo in poglobljajo čustva posameznikov, kot so odtujenost, ponižanje in pohlep po politični oblasti, po zemlji, po denarju. Vse to v imenu svete vojne.

»Verski voditelji v imenu zaščite identitete in tradicije, pa tudi ambicij po širitvi svoje vere spodbujajo nasilje in za to ne nosijo nikakršne odgovornosti« (Simoniti v Assmann 2008, 291). Ne smemo pozabiti na največja teroristična dejanja, ki črpajo navdih v različnih religijah, npr. ko so sikhi umorili Indiro in Radživa Gandija, ko je mladi judovski skrajnež Jigal Amir ubil Jicaka Rabina, ko je bil izvršen napad na svetovni trgovinski center (v nadaljevanju tudi WTC), 11. septembra 2004 v ZDA, ko je mladi ameriški kristjan, veteran zalivske vojne, Timothy McVeigh v Oklahoma Cityju leta 1995 ubil 168 ljudi, ko so medsebojno kri prelivali Irci (katoliki in protestanti). Menim torej, da teroristična niso verstva sama ali kulture same, temveč posamezni načini ravnanja, posamezna dejanja.

V diplomski nalogi bom skušal v prikazati velika verstva sveta in njihove glavne značilnosti. Osredotočil se bom na ekstremna dejanja pripadnikov posameznih ver in vpliv le-teh na politično dogajanje v svetu. Rad bi prikazal, kako lahko moč verovanja posameznika vpliva na skupnost, v kateri živimo. Rad bi prikazal, da verski ekstremizem ni nekaj samoumevnega, saj nihče ni vnaprej določen za verskega terorista, dokler ga njegova dejanja ne označijo za takšnega. V povezavi z verskim ekstremizmom se bom osredotočil predvsem na verski terorizem, saj le-ta povzroča najhujše posledice in napada nedolžno civilno prebivalstvo. Kako upravičiti uboj oz. umor nekoga v imenu vere? Kaj je opravičljiv motiv fanatičnega vernika? In kako v povezavi z vsemi porajajočimi se vprašanji nastopijo politika in svetovni politični procesi? Mnogokrat sta bili besedi »verski terorizem« povezani s poskusom pridobiti moč, vpliv, politično prevlado. Vera naj bi prinesla mir in umirjenost, ne strah in trepet (latinska beseda *terror*, iz katere izhaja beseda teror, pomeni povzročiti trepet).

Diplomsko delo je sestavljeno iz šestih poglavij, ki so razdeljena v tri sklope: uvodni del s predstavitvijo pojmov, osrednji del s predstavitvijo velikih verstev sveta in njihovega ekstremizma in zaključek, kjer bom izrazil subjektivno mnenje, kaj je najboljše orožje za boj proti verskemu terorizmu.

V uvodu bom obravnaval predvsem teorijo, s katero bom poskušal razložiti osnovne pojme (predvsem pojma terorizem in religija) in že razvite teorije posameznih priznanih avtorjev. Teorija bo služila kot osnova nalogi, zato bo zelo obsežna.

Drugi del bo zavzemal največji del diplomske naloge, saj bom poskusil bralcu okvirno predstaviti štiri verstva sveta: krščanstvo, judovstvo, islam in sikhizem.

2. OPREDELITEV POJMA TERORIZEM

2.1 SPLOŠNO O TERORIZMU

Beseda terorizem izhaja iz latinske besede *terror* in pomeni povzročiti strah, trepet. Pojem terorizem je v Slovarju slovenskega knjižnega jezika opredeljen kot »veliko nasilje, zlasti proti političnim nasprotnikom, s katerim se hoče doseči, da se kdo boji.« Uporablja se lahko tudi ekspresivno in pomeni »nasilje, nasilno ravnanje, s katerim se hoče doseči, da si kdo ne upa ravnati kot hoče, želi« (SSKJ 1991, 1391). Terorizem posledično pomeni uporabljanje oz. izvajanje terorja. Terorist je tisti, ki hoče kaj doseči s terorjem, privrženec terorja oz. kdor opravlja teroristična dejanja. Beseda je pogosto uporabljena. V tej povezavi je Kegley hudomušno zapisal, da je s terorizmom podobno kot s pornografijo: "Prepoznaš jo, ko jo vidiš, toda nemogoče je podati univerzalno definicijo" (Kegley 1990, 11). Elagab opozarja, da ni splošno sprejemljive definicije terorizma in da terorizem ni le današnji pojav (Elagab 1995, 3). Težko je izdelati objektivno definicijo, ki bi bila univerzalno sprejemljiva, saj terorizem obsega različne pojavne oblike (pogosto se enači s politično subverzijo, občasno ga uporabljajo vlade, poleg tega je tudi instrument sindikalnega boja). Definiranje terorizma je zaznamovano s subjektivizmi, ki pogosto temeljijo na političnih usmeritvah; obsega širok razpon motivov, odvisnih od politične ideologije.

29. marca 2003, deseti dan napada ameriških in angleških sil na Irak, se je kapetan iraške vojske Ali Džafar Al Noamani za krmilom taksija in oblečen v civilna oblačila ustavil pred cestno zaporo v okolici Nadžafa na jugu države. Ko so se avtomobilu približali štirje vojaki ameriške vojske, da ga pregledajo, je iraški častnik sprožil plastični eksploziv, skrit v vozilu, tako da je

ubil sebe in sovražnikove vojake. »Videti je kot terorizem, a ni,« je dva dni kasneje v svojem uvodniku zapisal časopis Jerusalem Post. »Rabo besede terorizem je treba omejiti izključno na namerne napade na civilno prebivalstvo, kot so bili napadi, ki so ubili na stotine Izraelcev v zadnjih tridesetih mesecih in na tisoče Američanov 11. septembra« (Fossati 2005, 4). Posledično ne smemo ožigosati za terorista vsakogar, ki stori sovražno dejanje. Koga pa lahko označimo za terorista in s katerimi sredstvi se lahko borimo proti njemu?

Pravni strokovnjaki stojijo na dveh nasprotujočih stališčih; terorizem kot oblika vojne in terorizem kot kriminalno dejanje. Predvsem si stališči nasprotujeta glede dovoljenih sredstev, s katerimi lahko napadeni odgovori na dejanje terorizma (v smislu aktivne politike kot odgovoru na terorizem oz. boj proti terorizmu). Vsakdo, ki študira terorizem, se v literaturi sooča z mnogimi definicijami. Nekatere so osredotočene na storilce, nekatere na njihov namen, nekatere na tehniko. A vedno ostaneta dve karakteristiki, skupni vsem definicijam: terorizem je usmerjen v civilno prebivalstvo (za razliko od vojskovanja) in njegov namen je doseči nekakšen dramatičen učinek (npr. porajanje strahu v ciljni skupini ljudi). V Politični enciklopediji npr. je pojem terorizem razložen kot »doktrina in metoda boja za določene cilje s sistematično uporabo nasilja« (Politična enciklopedija 1975, 1079). Vojaški leksikon razlaga terorizem kot »organizirano in sistematično uporabo postopkov nasilja z namenom, da se z izzivanjem strahu in osebne negotovosti državljanov podre avtoriteta države ali pa izpolnijo nekateri politični cilji« (Vojaški leksikon 1981, 622). V Leksikonu politike Sruk (1995, 338—340) ne podaja razlage pojma terorizem, vendar ga pomensko vključuje v razlago pomena besede teror in izhaja iz posploševanja, nedoločenosti in nejasnosti, ki jo že prej ustvari SSKJ. Terorizem je torej potrebno definirati na podlagi lastnosti samega dejanja in ne na podlagi identitete storilca ali narave njegovih namenov (od tu lahko definiramo le posamezno zvrst terorizma).

2.2 MEDNARODNI TERORIZEM IN POLITIKA

Mednarodni terorizem se v praksi kaže kot metoda in sredstvo političnega boja za izražanje in doseganje političnih ciljev. Mednarodni terorizem je vzrok in posledica hkrati — je vzrok za razreševanje političnih nasprotij in posledica tega razreševanja. Pri terorizmu je treba ravnati zelo previdno, čeprav ga takoj spoznamo, kadar udari in opustoši na zlovešči način. V zgodovini je večina pomembnih in odločilnih (družbenopolitičnih) preobratov potekala nasilno. Lahko tudi trdimo, da sta politika in nasilje neizogibno ali vsaj usodno povezana. Mednarodni terorizem lahko opredelimo kot grožnjo s politično motiviranim in ponavljajočim se nasiljem,

ki ga izvajajo nedejavni akterji z namenom prisile in vplivanja na več držav. »Nasilje je ožji pojem od prisile in pomeni uporabo fizične sile, s katero se vpliva na človeško življenje, telesno integriteto ali elementarno svobodo, kot tudi na materialne dobrine, v primeru, da pomenijo posebne človekove vrednosti« (Martinc 1998, 4).

Teroristična mednarodna dejavnost ima namen uničiti ali destabilizirati temelje politične, ustavne, ekonomske ali socialne strukture držav.

Značilnost, ki izraža konstitutivni temelj predmeta raziskovanja, je torej nasilje in politika. Pri tem je mišljeno, da gre pri terorističnem dejanju večinoma za uporabo (neposrednega) fizičnega nasilja. Drži, da nasilno dejanje označujemo za teroristično, ko njegovi »psihološki efekti presegajo gole fizične rezultate« (Blackwell encyclopedia of political institutions 1987, 608). To predstavlja glavni pomen oz. definicijo nasilja v teroristični perspektivi. Tovrstna značilnost pa poraja strah, grozo oz. teror, ki je v samem bistvu oz. osrčju terorizma in nakazuje uporabo fizičnega nasilja, katerega pomen v politiki definiramo kot »instrumentalno, kar pomeni, da ni sam sebi namen, niti ni njegov primarni cilj uničenje objekta, proti kateremu je uperjen« (Dimitrijević 2000, 109).

In kaj govori statistika?

Tabela 2. 1: Mednarodni teroristični incidenti po regijah sveta

	Afrika	Azija	Evracija	Latinska Amerika	Bližnji vzhod	Severna Amerika	Zahodna Evropa
1998	21	49	14	11	31	0	48
1999	53	72	35	122	26	2	85
2000	55	98	31	192	35	0	85
2001	33	68	31	201	29	4	17
2002	6	101	8	46	35	0	9
2003	6	80	2	20	67	0	33

Vir: U.S. Department of state (2004).

Tabela 2.2: Število ubitih in ranjenih v terorističnih napadih po regijah

	Afrika	Azija	Evracija	Latinska Amerika	Bližnji Vzhod	Severna Amerika	Zahodna Evropa
1998	5379	635	12	195	68	0	405
1999	185	609	8	10	31	0	16
2000	102	904	103	20	78	0	5
2001	150	651	0	7	513	4465	20
2002	67	1283	615	54	1047	0	6
2003	14	1427	0	79	1823	0	928

Vir: U.S. Department of state (2004).

O številu izvršenih terorističnih dejanj obstajajo različni podatki. Iz statističnih podatkov v tabeli št. 2.1 je razvidno, da je bil v zadnjem desetletju terorizem v svetu stalno prisoten. Največ terorističnih dejanj se dogaja na področju Latinske Amerike in Azije. Latinska Amerika je imela v letnem povprečju 115 incidentov. Ranjenih in ubitih je bilo v povprečju 60 ljudi (glej tabelo 2.2), kar je malo v primerjavi s številom napadov. Ta podatek nam pove, da število napadov ne pomeni nujno veliko število žrtev.

Najmanj terorističnih napadov ima Severna Amerika, in sicer v povprečju enega letno (glej tabelo 2. 1), vendar pa je povprečno število mrtvih 744, kar je najvišje število od vseh regij.

V letu **2006** je po poročilu State Departmenta število terorističnih skokovito naraslo (glede na leto 2005 je namreč naraslo za kar 25 odstotkov). Napadi so zahtevali okoli 20.000 smrtnih žrtev, od tega 13.000 v Iraku. Tam se je leta 2006 zgodilo okoli 6600 terorističnih napadov, kar predstavlja 45 odstotkov vseh napadov po svetu. V napadih v letu 2006 in 2007 je umrlo oz. je bilo ranjenih več kot 1800 otrok, večina žrtev so bili muslimani. V poročilu je še zapisano, da je bil Iran v letu 2006 največji podpornik teroristov, skupaj s Sirijo pa podpira skrajno libanonsko gibanje Hezbolah in palestinske skrajneže, ki izvajajo napade v Izraelu. Iran naj bi prav tako zagotavljal orožje in urjenje skrajnežem, ki izvajajo teroristične napade v Iraku (Planet.si 2006).

Čeprav je terorizem v letu **2008** z naslovnice izpodrinila svetovna finančna kriza, ta po mnenju mnogih strokovnjakov tudi v prihodnosti ostaja realna grožnja. Poleg tega, da naj bi vodja teroristične mreže Al Kaida Osama bin Laden ostajal na begu, je ta prežeča nevarnost nase na najbolj krut način znova opozorila v letu 2008 z novembrskimi napadi v Bombaju. Težišče terorizma, ki se je v minulih letih razraščal predvsem v Iraku, se je v letu 2008 preselilo drugam. V Iraku je teroristične skupine oslabila skupna ofenziva iraških, ameriških in plemenskih sil. Teroristični napadi v tej državi vendarle niso povsem izginili, je pa njihovo število manjše. Tudi njihov domet naj bi bil manj smrtonosen, trdijo iraške oblasti in ameriška vojska.

Teroristični napadi so zajeli tudi Afganistan, kjer sodelujejo talibani in Al Kaida, upore pa vodijo tudi druge skupine. Poleg številnih žrtev med tujimi in afganistanskimi silami so napadi najbolj prizadeli civiliste. Med državami je bila v letu 2008 najbolj na udaru Indija. Država, ki je že dalj časa tarča islamističnega terorizma, se je v letu 2008 soočila s porastom napadov, najhujše pa jo je prizadela večdnevna teroristična operacija, ki se je v Bombaju zgodila novembra. Ta je terjala 172 mrtvih.

Evropske obveščevalne službe in policije na področju boja proti terorizmu so po mnenju mnogih strokovnjakov vendarle učinkovitejše, kot so bile v preteklosti, o čemer pričajo tudi aretacije vodilnih članov baskovske separatistične organizacije Eta in pripadnikov islamskih terorističnih skupin v Evropi v letu 2008.

In obeti? V ameriškem kongresu so decembra 2008 objavili študijo, ki ugotavlja, da se bo v prihodnjih petih letih povečala možnost terorističnih napadov z biološkim ali jedrskim orožjem. Glede na študijo pri tem vedno večjo nevarnost predstavljajo t. i. malopridne države, kot sta Iran in Severna Koreja, svoje prispevajo tudi tihotapci z jedrskim orožjem in širjenje jedrske tehnologije po svetu (Juvan in Kos 2008).

Hkrati z razvojem mednarodnega terorizma tudi boj proti njemu dobiva vse pomembnejšo vlogo in pomen, ki ga ni mogoče enačiti le z nevtraliziranjem raznih terorističnih skupin oz. posameznikov ali s preventivnimi ukrepi pred morebitnimi terorističnimi akcijami. To bi bilo nestrokovno in nedopustno poenostavljanje problema. Boj proti terorizmu zajema širše področje angažiranja — tako glede različnih področjih kot glede ravni delovanja. V temeljitem boju proti terorizmu je večina naporov usmerjena k preventivnem odkrivanju potencialnih storilcev in h preprečevanju posledic. Zelo malo je narejenega, da bi odpravili vzroke, med katerimi najdemo

verska razhajanja in fundamentalizem, prepad med zahodnimi in vzhodnimi civilizacijami, teritorialne težnje, revščino, bolezni, nafto, orožje in še bi se našlo kaj grdega pod rubriko nepravilnega delovanja tega sveta (Pavliha in Simoniti 2006).

Zanimiva je opredelitev terorizma v povezavi s protiterorizmom. Ali ni vsak terorizem dejansko predstavljen kot protiterorizem, kot odpor že obstoječemu terorju? Izraelci in Palestinci obtožujejo drug drugega, da izvajajo teroristične akcije in jim to daje pravico do povračilnih ukrepov.¹ Kako pravno opredeliti terorizem in protiterorizem? Različne mednarodne organizacije so poskušale z mednarodnimi konvencijami. Svet Evrope je leta 1977 sprejel Evropsko konvencijo za zatiranje terorizma, ki je prva generično opredelila pojem terorističnega napada. V svetu mednarodnega prava je zaznati velik preskok ob dogodkih 11. septembra 2001 v ZDA, ko je Varnostni svet Združenih narodov (v nadaljevanju tudi ZN) najostreje označil teroristične napade, in sicer kot grožnjo mednarodnemu miru in varnosti, kar je podlaga za uporabo vseh sredstev iz VII. poglavja Ustanovne listine ZN (po pravnih načelih, ki so danes uveljavljena v ZN, imajo zatirani narodi pravico poseči po oboroženem boju kot sredstvu za svojo osvoboditev). Svet EU je po terorističnem napadu v Madridu 5. 3. 2004 sprejel Deklaracijo o boju proti terorizmu, ki obsega skupne smernice boja proti terorizmu in varnostno strategijo. Ukrepi boja proti terorizmu so nacionalni in mednarodni, vsaka država ima pravico do samoobrambe, ki je priznana v nacionalnih ustavah in Ustanovni listini ZN, kar daje nov pomen protiterorističnim koalicijam.

¹ Spopad med gibanjem za osvoboditev Palestine in državo Izrael je najbolj krvav in najdalgotrajnejši spor v zgodovini terorizma in tudi najbolj tipičen. Dva subjekta si nasprotujeta v imenu pravic, ki se zdijo vsakemu od njih nezdržljive s pravicami, ki si jih lasti nasprotnik. Na eni strani so Palestinci, ki zahtevajo avtonomno državo in niso hoteli priznati Izraelu pravice do obstoja, na drugi strani različne izraelske vlade, ki dolga leta niso hotele priznati, da obstaja palestinski narod. Spopad traja od leta 1967, ko je Izrael zavzel palestinska ozemlja. Vpleteni strani druga drugo obtožujeta terorizma in si priznavata pravico do samoobrambe.

2.3.1 POJAVNE OBLIKE TERORIZMA

Pojavne oblike terorizma so različne. Najpogostejši so umori, ugrabitve, zajetja talcev, požari in eksplozije, oboroženi napadi, napadi na varnost posebnih vrst javnega prometa, ugrabitve letal ali ladje, sabotáže, diverzije, naklepno ogrožanje ljudi in okolja z nevarnimi snovmi, izsiljevanja, grožnje in zavajanje ljudi z izzivanjem množičnih neredov in nemirov, klasična kazniva dejanja, storjena v hudodelskih združbah z namenom vznemirjanja ljudi, druge oblike povzročanja strahu in negotovosti (Kečanović 1995, 63).

Pojavne oblike terorizma imajo v različnih obdobjih različni pomen in odzivnost. Med najodmevnejšimi so bombne eksplozije. Pri teh obstajajo razlike v izvedbi, saj se za način in pomoč pri izvedbi uporabljajo ljudje («kamikaze»), različne živali (psi, delfini), prevozna sredstva (avtomobili bombe), različni tehnični pripomočki in drugo. Opaziti je razvoj oblik terorizma in nekakšno modernizacijo naslednjih oblik: atentati, biološki terorizem, jedrski terorizem, samomorilski napadi, bombni napadi ipd. Tudi oblike terorizma so vedno bolj moderne, navadno prirejene in pripravljene za široko svetovno javnost in publiko (npr. ugrabitev potniškega letala).

2.3.2 VZROKI TERORIZMA

Pogoste so klasifikacije terorizma, narejene glede na vzroke za pojavljanje terorizma. V tej zvezi obstaja razvrščanje terorizma glede na notranje in zunanje vzroke: med notranje vzroke spadajo predvsem rasizem, genocid, fašizem, neofašizem, obstoječe politične, družbene in ekonomske nepravilnosti, množične kršitve človekovih pravic, revščina, lakota ipd.; med zunanje vzroke pa spadajo kolonizacija, agresija, tuja okupacija, vmešavanje v notranje zadeve držav, tuje izkoriščanje naravnih virov, sistematično uničevanje določene države in podobno.

Politične procese v sodobni mednarodni skupnosti med drugim označuje odločen boj naprednih sil za razne oblike emancipacije – politične, nacionalne, verske ali ekonomske (po francoski revoluciji je zgodovina človeške družbe zgodovina emancipacije). V tem legitimnem boju za osvoboditev izpod kolonialne in tuje nadvlade lahko uporabljajo vsa sredstva, ki so skladna s temeljnimi določili ZN. Na dominantno nasilje lahko odgovarjajo tudi z nasiljem, kar se med drugim odraža tudi preko mednarodnega terorizma.

Procesi dekolonizacije predstavljajo eno pomembnih obeležij mednarodnih odnosov po drugi svetovni vojni. Pomenijo rušenje kolonialnega sistema, ustvarjenega z ekspanzijo kapitalističnih držav, posebno v imperialističnem stadiju njihovega razvoja. Začetki segajo že v 18. stoletje, pomembnejši razmah sledi po 1. svetovni vojni. Kolonialne sile so se vojskovale proti tem gibanjem, ki so po drugi svetovni vojni dobila nov zamah, a jih kolonialne sile niso mogle ustaviti. Proces dekolonizacije ni bil lahek. Obstajajo posamezni primeri nedokončane dekolonizacije, ki še vedno vplivajo na nastanek mednarodnega terorizma. Dekolonizacija se je razmahnila v 60-ih letih prejšnjega stoletja. Predstavlja proces emancipacije narodov, proces, ki je v glavnem končan. Nove oblike tuje dominacije kot tudi tendence velikih sil, da vzpostavijo že preživele odnose, upočasnjujejo proces demokratizacije mednarodnih odnosov.

Sodobni avtorji obravnavajo oz. vgrajujejo problematiko mednarodnega terorizma v kontekst razumevanja vloge posameznih dejavnikov nacionalne varnosti. Pri zunanjih dejavnikih gre zlasti za naslednje: konec hladne vojne in odprava »železne zaves«, razpad »komunističnih« sistemov na vzhodu, razpad in razpustitev vzhodnoevropske vojaško-politične zveze (Varšavski sporazum) ter umik vojaških enot nekdanje SZ in držav nekdanje »socialistične« skupnosti, združitve Nemčij, proces institucionalizacije Konference o varnosti in sodelovanju v Evropi, spremenjen temelj strateškega statusa dosedanjih super sil ZDA in SZ, spreminja se tudi struktura svetovne politične moči in razreševanje t. i. jugoslovanske krize (Grizold 1992, 122-123). Poleg tega je omenjena problematika večkrat obravnavana v zvezi z napetostjo, ogrožanjem in konflikti v mednarodnih odnosih. Vse to lahko vpliva na nacionalno varnost posameznih držav, ki morajo glede na različne vrste ogrožanj vzpostaviti ustrezen nacionalno varnostni sistem, vse do multiinstitucionalne varnostne arhitekture.

Tabela 2.3: Etiologija mednarodnega terorizma: klasifikacija posameznih hipotetičnih vzrokov

VZROKI	ALI OBSTAJAJO VZROKI?	
	da	ne
notranji	<ul style="list-style-type: none"> - vladna represija - ekonomsko ropanje - politično zatiranje - etnično preganjanje - razredna delitev 	<ul style="list-style-type: none"> - nekompromisni nacionalizem - kulturni pluralizem - verski fanatizem - medijska pozornost - brezciljno, iracionalno in patološko nasilje
zunanji	<ul style="list-style-type: none"> - globalne razlike med bogatimi in revnimi - ozemeljski spori - neučinkovit in permisivni mednarodni pravni sistem - odsotnost nadnacionalnih institucij (anarhija) - kolonializem 	<ul style="list-style-type: none"> - sponzorstvo držav - povezave teroristov - zunanje financiranje - možnosti sporočanja prek globalnih komunikacij - prodaja orožja in njegova disperzija - policije velesil

Vir: Stohl (1990).

2.3.3 VRSTE TERORIZMA

Ločimo lahko med nasilnim in nenasilnim terorizmom, ki se med seboj ločita po tem, da nenasilni za doseg svojih ciljev ne uporablja nasilja, ampak druga sredstva ustrahovanja (npr. grožnje z nasiljem). Pri prvi obliki je najpogostejša metoda napad s strelnim orožjem in eksplozivom, pri drugi pa motenje ali rušenje komunikacijskih oz. informacijskih sistemov. Temeljni kriterij razlikovanja za kakšen terorizem gre, sloni na izbiri metode, s katero se hoče doseči, da si kdo ne upa ravnati tako, kot si želi. Ločimo lahko med naslednjimi osnovnimi oblikami terorizma: **politični terorizem** (ključni element je politična komponenta, ki jo določa cilj oz. namen), **racionalni apolitični terorizem** (izvajalec zavestno, premišljeno izbere nasilje kot način, metodo za doseganje točno določenih apolitičnih, omejenih parcialnih ciljev), **kriminalni terorizem** (gre za uporabo sile oz. nasilja v zasebno korist z namenom ustrahovati nekoga v kriminalne namene), **patološki terorizem** (gre za iracionalno uporabo nasilja (psihično) motene osebe), **kriminalno-politični terorizem** (gre za uporabo terorističnih metod s političnim ciljem s strani kriminalcev kot metode ali strategije (so)delovanja v politiki – npr. atentati na vladne uradnike, ki jih izvajajo narkokarteli).

Nasilje se uporablja največkrat z namenom, da zaseje strah. To pa posledično privede do glavnega načina vladanja totalitarnih sistemov, kar dokazuje, da je tudi država še kako lahko akter v terorističnem dejanju.

Naj omenim samo še nekatere **klasifikacije terorizma**: klasifikacija glede na uporabljena ali zagrožena sredstva, glede na izvor izvajalcev oz. kraj izvedbe, glede na individualni, skupinski in državni terorizem, glede na teritorij (npr. klasifikacije na notranji in zunanji terorizem), glede na politično usmeritev (levo in desno) in klasifikacija glede na motiv (politični, kriminalni, psihološki).

2.3.4 CILJI TERORIZMA

Cilji političnega boja in mednarodnega terorizma so lahko isti, metode pa različne. Teroristične metode so v osnovi nesprejemljive. Legitimnost ciljev ne upravičuje in opravičuje uporabe določenih oblik nasilja. Cilj je lahko izzivanje neredov, slabitev ekonomske moči države, odstranjevanje določenih osebnosti iz javnega in političnega življenja ali osvobajanje članov terorističnih skupin iz zaporov (pogost pojav v 80-ih letih).

3 OPREDELITEV POJMA RELIGIJA

3.1 PRVOTNA VERSTVA

Dugum Daniji so pleme, ki živi na visokih planotah Nove Gvineje. Nimajo boga, toda njihov svet je naseljen z nadnaravnimi bitji, znanimi kot mogati. Mogati so duhovi umrlih, ki povzročajo bolezni in smrt ter imajo moč nad vetrom in dežjem. Dugum Daniji niso pobožni, ne molijo. Teton Siuksi so živeli v severnih prerijah ZDA. Svetu narave, od katerega so bili odvisni, so vladale sile Wakanon, močnejše in skrivnostnejše od človeških sil. Povzročale so spremembe letnih časov, padavine, rast rastlin in razmnoževanje živali in skrbele za Siukse. Siuksi niso častili moči, ampak so sile prosili za podporo ali zaščito.

Verska prepričanja različnih plemenskih skupnosti so zelo različna, odvisna tudi od okolja. Verovanja v nadnaravno obstajajo v vsaki znani družbi in zdi se, da je njihova raznovrstnost brezkončna.

V zgodovini in po vsem svetu so številni ljudje verjeli, da obstaja nekaj več kot samo fizični svet, ki se zaznava s čutili. Verni ljudje verjamejo, da obstaja nekaj posebnega, kar daje njihovem življenju vsebino in smisel. Verjamejo, da je to posebno prav tako resnično kot fizični svet; verniki so prepričani, da je to posebno celo bolj resnično kot fizični svet, zato ga včasih imenujejo končna ali popolna resničnost. Ta druga resničnost je duhovna, ne fizična. Ideja duha se lahko občuti, čeprav se ne da opisati. Vse, kar pomaga ljudem, da se približajo duhovnemu svetu, velja za posvečeno oz. sveto in se obravnava z velikim spoštovanjem.

Čeprav obstaja veliko opredelitev religij, pa imajo številne svetovne religije nekaj skupnih točk: svete knjige, duhovnike, bogoslužje, molitev in meditacijo, praznovanja, svete kraje ipd. Vse religije odgovarjajo na ista vprašanja, le odgovori so različni. Hinduizem je zakoreninjen v vseindijskem izročilu in ne vemo, kdo ga je ustvaril. V judaizmu velja za praočeta Abraham, druga pomembna osebnost je Mojzes. Ustanovitelj budizma je Siddharta Gautama, pozneje znan kot Buda. Začetnik krščanstva je Jezus. Prvi učitelj sikhizma je mož, imenovan Nanak. Za muslimane, privrženca islama, je najpomembnejši učitelj prerok Mohamed, ki naj bi od Boga (v arabščini se imenuje Alah) sprejemal sporočila.

3.2 RELIGIJA – funkcionalistični pogled

Funkcionalistični pogled preučuje religijo z vidika potreb družbe. Funkcionalistična analiza se ukvarja zlasti s prispevkom religije pri zadovoljevanju teh potreb. S tega vidika družba zahteva določeno stopnjo družbene solidarnosti, vrednotni konsenz in harmonijo ter integracijo svojih delov.

3.2.1 INTERPRETACIJA RELIGIJE EMILA DURKHEIMA²

V delu *Elementarne oblike religioznega življenja* (*Les Formes elementaires de la vie religieuse*), prvič objavljenem leta 1912, je Emil Durkheim predstavil, in sicer s funkcionalističnega vidika, verjetno najvplivnejšo interpretacijo religije. Sklepal je, da vse družbe delijo svet na dve kategoriji: sveto (sakralno) in posvetno (profano) ali preprosteje na sveto in nesveto. Religija je enoten sistem verovanja in praks, povezanih s svetimi stvarmi, to je s tistim, kar je oddvojeno in prepovedano (Durkheim 1973).

3.2.1.1 TOTEMIZEM

Durkheim je svojo teorijo razvil ob analizi religije različnih skupin avstralskih staroselcev. Njihovo religijo, ki jo je imenoval totemizem, je pojmoval kot najpreprostejšo in najbolj temeljno obliko religije. Družba staroselcev je razdeljena na nekaj klanov. Klan je kot nekakšna velika razširjena družina, v kateri imajo člani določene skupne dolžnosti in obveznosti. V klanih npr. obstaja pravilo eksogamije, kar pomeni, da se člani ne smejo poročiti znotraj klana. Člani klana si morajo vzajemno pomagati in se podpirati: zberejo se, da skupaj objokujejo smrt enega svojih članov in maščujejo člana, ki ga je nekdo iz drugega klana užalil. Vsak klan ima svoj totem (simbol), običajno žival ali rastlino. Je emblem klana,

² David Émile Durkheim (1858—1917) je francoski sociolog in gotovo najpomembnejša oseba francoske sociologije v 19. in 20. stoletju. Njegova sociologija se, za razliko od drugih socioloških teorij, imenuje sociologizem. Sociologizem kot sociološka teorija vzame za svoj predmet pozitivistično metodologijo (v skladu s Comtovim pozitivizmom), kjer je mnenja, da je družba trdno enoten, usklajen in močno integriran sistem, neodvisen od posameznika. Kultura (duhovnost) je tista, ki integrira družbo v celoto. Družba je sistem podoben živemu bitju, je celota, ki deluje na artikuliran način, je posledica kolektivne (družbene) zavesti oz. kolektivnih predstav. Posameznik ponotranji kolektivno zavest v otroštvu. Tako brzda in podreja potrebe potrebam družbe (primer razlage samomorov). Njegova najbolj znana dela so: *O delitvi družbenega dela*, *Samomor*, *Osnovne oblike verskega življenja* ...

njihova zastava; znamenje, s katerim se vsak klan razlikuje od vseh drugih. Vendar je totem več kot to, je posvečeni simbol. Vrezan je na »bullroarerju« (ropotulji), najbolj posvečenem predmetu v staroselskem ritualu. Totem je zunanja in vidna oblika totemističnega načela ali boga. Durkheim je sklepal, če je totem hkrati simbol boga in družbe, ali ni to zaradi tega, ker sta bog in družba eno. Menil je, da pri čaščenju boga ljudje pravzaprav častijo družbo. Družba je pravi predmet verskega oboževanja.

3.2.1.2 RELIGIJA IN KOLEKTIVNA ZAVEST

Durkheim meni, da je družbeno življenje nemogoče brez skupnih vrednot in moralnih prepričanj, ki tvorijo kolektivno zavest. Če je ne bi bilo, ne bi bilo družbenega reda, družbenega nadzora, družbene solidarnosti ali sodelovanja. Skratka, ne bi bilo družbe. Religija krepi kolektivno zavest, enotnost skupine, pospešuje družbeno solidarnost. Durkheim poudarja pomembnost kolektivnega čaščenja. Družbena skupina se zbere na religioznih ritualih, ki so polni dramatike in spoštovanja. Njeni člani skupaj izražajo vero v skupne vrednote in prepričanja.

3.2.2 DEFINICIJA RELIGIJE BRONISLAWA MALINOWSKEGA³

3.2.2.1 RELIGIJA IN ŽIVLJENJSKE KRIZE

Tesnoba in napetost praviloma razdirata družbeno življenje. Situacije, ki povzročajo takšna čustva, vključujejo življenjske krize, kot so rojstvo, puberteta, poroka in smrt. Malinowski opazuje, da te življenjske krize v vseh družbah obdaja religiozni ritual. Smrt pojmuje kot najbolj razdiralno izmed dogodkov in dokazuje, da pogrebna slovesnost izraža vero v nesmrtnost, ki zanika dejstvo smrti in tolaži žalujoče. Smrt je družbeno destruktivna, saj odstranja pripadnika iz družbe. Na pogrebni slovesnosti se družbena skupina združi, da nudi podporo žalujočim.

³ Bronislaw Kasper Malinowski (1884—1942) je poljski antropolog, znan kot utemeljitelj funkcionalistične šole antropologije. Njegova najbolj znana dela so: *Argonauts of the Western Pacific* (1922), *Crime and Custom in Savage Society* (1926), *The Sexual Life of Savages in North-Western Melanesia* (1929) in posmrtno objavljeno delo *Magic, Science, and Religion and Other Essays* (1948). Malinowski je razvil področje antropologije od primarnih evolucijskih procesov v sociološka in psihološka razmišljanja.

3.2.2.2 RELIGIJA IN NADZOR

Druge vrste dogodkov, ki jih s praktičnimi sredstvi ni mogoče nadzirati ali predvidevati, tudi povzročijo napetost in tesnobo. Takšne dogodke spremlja ritual. Malinowski je opazil, da se v mirnih vodah lagune ribolov odvija na lahek in absolutno zanesljiv način z metodo zastrupitve, kar prinaša bogat ulov brez nevarnosti in negotovosti. Vendar za koralnim grebenom na odprtem morju obstajata nevarnost in negotovost: nevihta lahko povzroči izgubo življenja in ulov je odvisen ob prisotnosti jate rib, ki je ni mogoče predvideti. V laguni, kjer se lahko človek popolnoma zanese na svoje znanje in veščine, ni ritualov, ki so povezani z ribolovom, medtem ko jih pred lovom na odprtem morju opravijo, da bi si zagotovili dober ulov in zaščitili ribiča. Rituali zmanjšujejo tesnobo, tako da dajejo zaupanje in občutek nadzora. Tako kot pogrebne slovesnosti so tudi rituali pri ribolovu družbeni dogodki. Skupina se združi, da bi obvladovala stresne situacije, s čimer je okrepljena enotnost skupine. Njegova trditev je, da religija podpira družbeno solidarnost z obvladovanjem situacij čustvenega stresa, ki ogroža stabilnost družbe.

3.2.3 DEFINICIJA RELIGIJE TALCOTTA PARSONSA⁴

3.2.3.1 RELIGIJA IN VREDNOSTNI KONSENZ

Talcott Parsons trdi, da človekovo delovanje usmerjajo in nadzirajo norme, ki jih daje družbeni sistem. V krščanski družbi deluje deset božjih zapovedi. Npr. zapoved »ne ubijaj« povezuje različne norme, kot so način vožnje, reševanje spora in ravnanje s trpečimi starci. Norme, ki usmerjajo takšna področja vedenja, prepovedujejo uboj, umor ali evtanazijo, temeljijo na isti verski zapovedi. Z vzpostavitvijo splošnih načel in moralnih prepričanj religija pomaga vzpostaviti konsenz, ki je po Parsonovem mnenju potreben za red in stabilnost v družbi

⁴ Ameriški sociolog Talcott Parsons (1902—1979) se je ukvarjal s procesi, ki ohranjajo družbeno stabilnost in red. Proces družbenih sprememb je poimenoval v smislu socialnega darvinizma, da samo najbolj sposobne družbe preživijo. Vsaka družba pa mora za svoje preživetje opravljati določene funkcije: med drugim kontrolirati naravno okolje, proizvajati in distribuirati potrebne dobrine in storitve ter ohranjati notranji red za obvladovanje napetosti in konfliktov. Socialni sistem je sestavljen iz institucij, ki omogočajo funkcioniranje družbe in delujejo na podlagi skupnih vrednot in norm. Družbeno pričakovanega obnašanja se ljudje naučijo v procesu socializacije.

3.2.3.2 RELIGIJA IN DRUŽBENI RED

Posamezniki se srečajo z dogodki, ki jih ne morejo predvideti, se nanje pripraviti, jih nadzirati vse skupaj. Takšen dogodek je smrt, še posebno prezgodnja smrt. Tako kot Malinowski tudi Parsons iz istih razlogov pojmuje religijo kot mehanizem za prilagoditev takšnim dogodkom in kot sredstvo za ponovno vzpostavljanje normalnega vzorca življenja.

Drugo problemsko področje je »negotovost«. Ta se nanaša na prizadevanja, v katera so bili vloženi veliki napor in veščine, kjer neznani in nenadzorovani dejavniki lahko ogrozijo uspeh. Primer je človekova nezmožnost predvideti ali nadzirati vpliv vremena na poljedelstvo. Parsons spet sledi Malinowskemu in trdi, da religija nudi sredstva, s katerimi se prilagajamo in sprijaznimo s takšnimi situacijami prek ritualov, ki delujejo kot tonik za samozavest. Tako religija z lajšanjem napetosti in frustracij, ki lahko razdrejo družbeni red, ohranja družbeno stabilnost.

3.2.3.3 RELIGIJA IN SMISEL

Dober primer je vprašanje trpljenja: Zakaj morajo ljudje prenašati prikrajšanje in bolečino in če že morajo, zakaj tako neenako in naključno? Religija nudi vrsto odgovorov: trpljenje nalaga Bog, da preizkuša vero kake osebe; je kazen za grehe; trpljenje z moralno trdnostjo pa bo prineslo nagrado v nebesih. S tem trpljenje postane smiselno. Podobno je problem zla skupen vsem družbam. To je posebno vznemirljivo, kadar imajo ljudje korist od zlih ravnanj. Religija rešuje takšno nasprotje s trditvijo, da bo zlo dobilo svojo kazen v onostranstvu.

Parsons pojmuje glavno funkcijo religije kot pripisovanje smisla dogodkom, ki jih ljudje ne pričakujejo ali čutijo in se ne bi smeli zgoditi: dogodki, ki so frustrirajoči in nasprotujoči si. Religija daje smisel dogodkom z vidika integriranega in konsistentnega vzorca pomena. To omogoča intelektualno in čustveno prilagajanje. Na bolj splošnem nivoju takšno prilagajanje krepi red in stabilnost v družbi.

3.2.4 KRITIKE FUNKCIONALISTIČNEGA PRISTOPA

Funkcionalistični pogled poudarja pozitivne prispevke religije družbi in se praviloma ne meni za njene disfunkcionalne vidike. Kaže malo zanimanja za sovraštvo med različnimi

religioznimi skupinami znotraj iste družbe, npr. katoliki in protestanti na Severnem Irskem ali hindujci in muslimani v Indiji. V takšnih primerih lahko religijo obravnavamo kot neposredno grožnjo družbenemu redu.

3.3 RELIGIJA — marksistični pogled

V Marxovi viziji idealne družbe sta izkoriščanje in odtujitev stvar preteklosti. Proizvajalna sredstva so v skupni lasti, kar povzroči ukinitve družbenih razredov. Pripadniki družbe se uresničujejo kot človeška bitja: nadzirajo lastno usodo in skupaj delujejo za skupno dobro. Religija v komunistični utopiji ne obstaja, ker so družbeni pogoji, ki jo povzročajo, izginili. Za Marxa je religija iluzija, ki lajša trpljenje, ki ga povzročata izkoriščanje in odtujitev. Religija je niz mitov, ki upravičujejo in legitimirajo zapostavljenost podrejenega razreda in prevlado ter privilegije vladajočega razreda. Gre za izkrivljeno realnost, ki povzroča mnogo zmot, ki oblikujejo podlago ideologije vladajočega razreda in napačne razredne zavesti.

3.3.1 RELIGIJA KOT »OPIJ LJUDSTVA«

Religija deluje kot opij, ki lajša trpljenje, ki ga povzroča zatiranje. V ničemer ne prispeva k rešitvi problema: preprosto je zgrešen poskus narediti življenje znosnejše. Religija tako poneumlja svoje pripadnike in jim ne prinaša resnične sreče in izpolnitve. Lenin je trdil, da je religija neke vrste duhovna vodka, v katerem sužnji kapitala utapljuje svojo človeškost in zahteve po spodobnem življenju. Marksistični vidik večine verskih gibanj izhaja iz zatiranih razredov.

Religija lahko otopi trpljenje zaradi zatiranja na naslednje načine:

- obljublja raj večne blaženosti v posmrtnem življenju; krščanska vizija raja, ki daje ljudem neko upanje, lahko naredi življenje na zemlji bolj znosno;
- nekatere religije imajo trpljenje, ki ga povzroča zatiranje, za vrlino; posebno tisti, ki zaradi revščine prenašajo prikrajšanje z dostojanstvom in ponižnostjo, bodo nagrajeni za svojo vrlino; to mišljenje je vsebovano v zelo znanem biblijskem reku: laže gre kamela skozi šivankino uho kakor bogataš v nebeško kraljestvo; religija naredi revščino sprejemljivejšo, da ponudi nagrado za trpljenje in obljublja nadomestilo za krivico;

- religija lahko ponuja upanje v nadnaravni poseg, ki bo rešil probleme na zemlji; pripadniki verskih skupin, kot so na primer Jehovove priče, živijo v pričakovanju dneva, ko se bodo nadnaravne sile spustile iz višav ter ustvarile nebesa na zemlji
- religija pogosto opravičuje družbeni red in položaj posameznika

3.3.2 RELIGIJA IN DRUŽBENI NADZOR

Z marksističnega vidika religija ne le blaži posledice zatiranja, ampak je tudi instrument zatiranja. Deluje kot mehanizem družbenega nadzora, tako da ohranja obstoječi sistem izkoriščanja in krepi razredne odnose. Z nudenjem razlag in opravičil za družbene razmere religija izkrivlja stvarnost. Pomaga ustvariti lažno razredno zavest, ki slepi pripadnike podrejenega razreda, tako da ne spoznajo svojega položaja in interesov. S tem odvrča pozornost ljudi od dejanskega izvora njihovega zatiranja in pomaga ohraniti oblast vladajočega razreda. Po marksističnem pogledu vladajoči razredi sprejemajo religiozno prepričanje, da bi sami pred seboj in drugimi upravičili svoj položaj. Vladajoči razred pogosto neposredno podpira religijo, kar koristi njegovim interesom.

3.4 MAX WEBER⁵ — protestantska etika in duh kapitalizma

Tako funkcionalisti kakor marksisti poudarjajo vlogo religije pri spodbujanju družbene integracije in preprečevanju družbene spremembe. V nasprotju z njimi je Weber dokazoval, da lahko v nekaterih okoliščinah religija vodi k družbeni spremembi; čeprav lahko skupno religiozno prepričanje integrira družbeno skupino, lahko to isto prepričanje učinkuje nasprotno, tako da dolgoročno povzroči spremembe v družbi.

Marxa na splošno pojmuje kot dialektičnega materialista. Marx je menil, da materialni svet oblikuje posameznikova prepričanja. Tako je po Marxu ekonomski sistem v veliki meri

⁵ Maximilian Max Weber (1864 — 1920) je nemški ekonomist in sociolog, ki velja za enega od ustanoviteljev sodobne sociologije in javne uprave. Max Weber je družbeno stratifikacijo videl kot posledico boja za redke vire v družbi. Osebe, ki imajo podoben tržni položaj, imajo prav tako podoben razredni položaj. Članom razredov je skupen podoben statusni položaj, ki se nanaša na količino družbene časti. Člani statusnih skupin pogosto oblikujejo stranke, skupine, ki se izrecno ukvarjajo z vplivanjem na politiko in sprejemanjem odločitev v interesu članov. Stranke zastopajo interese, ki so določeni glede na statusni ali razredni položaj reprezentiranih. Stopnja vključenosti posameznikov v stranke je različna in variira glede na njihov ekonomski položaj, količino socialnega kapitala in izobrazbo. Njegovo najpomembnejše delo je Protestantska etika in duh kapitalizma

določal prepričanja, ki so jih imeli posamezniki. Način proizvodnje je določal vrsto religije, ki bo prevladovala v vsaki družbi. V nasprotju z Marxom je Weber zavrnil mnenje, da religijo vedno oblikujejo ekonomski dejavniki. Pod določenimi pogoji se lahko zgodi obratno, tj., da je religiozno prepričanje najpomembnejši vpliv na ekonomsko vedenje. Če citiram Webra tudi v povezavi s protestantsko etiko: »človek po naravi noče služiti vedno več denarja, temveč le živeti tako, kot je navajen, in zaslužiti toliko, kot je zato potrebno« (Weber 1988, 49). Za zadovoljstvo potrebujemo ne samo materialne dobrine, zadostiti moramo večim nivojem, med katere spada tudi duhovna sfera in občutek neke etike, občutek, da »delamo prav«.

Webrova »teorija družbenega delovanja« dokazuje, da človekovo delovanje usmerjajo pomeni in motivi. S tega stališča razumemo delovanje, če upoštevamo razumevanje sveta, slike ali prisposodbe o svetu, ki jih imajo pripadniki družbe. Iz svojega razumevanja sveta posamezniki pridobijo pomen, cilje in motive, ki usmerjajo njihova delovanja

3.5 VERSKI FUNDAMENTALIZEM, TRADICIONALIZEM IN KONSERVATIVIZEM

V svojih mnogovrstnih pojavnih različicah skuša fundamentalizem moderno industrijsko civilizacijo, utemeljeno na filozofski dediščini razsvetljenstva in newtonovske znanstvene paradigme, ki jo razume kot obliko razkroja človekove avtentične biti, na odkrito dejaven način, s sredstvi in prijemi revolucionarnega aktivizma, spremeniti in preoblikovati v soglasju z absolutno avtoriteto božje besede oz. nezmotljive resnice božjega razodetja, kakršnega prinašajo sveti spisi od Korana do Svetega pisma.

Med tipe religioznosti lahko prištejemo tudi t. i. verski fundamentalizem, ki ga v javnosti pogosto omenjajo, ko gre za pojave in gibanja v številnih verstvih sveta. Temu izrazu se v znanosti precej izogibajo, češ da gre za zelo različne pojave, ki jim je težko ugotoviti skupno jedro. Nekateri pojav fundamentalizma na verskem področju kljub tem zadržkom znanosti operacionalno definirajo kot obremenjenost in obsedenost s kolektivno identifikacijo, kot dualističen odnos do stvarnosti (črna – bela), prizadevanje po ideološki čistosti, podkrepljeno zavest o sovražniku, občutek krize in nujnosti, prizadevanje po uveljavitvi vsestranske spremembe v družbenem življenju, kar lahko pomeni totalitarno družbo, selektivno sklicevanje na moderniteto in tradicijo.

Protestantski fundamentalisti govorijo o nezadostnem vplivu in celo izgubi vere. Raziskovalci v analizi fundamentalizma skorajda zaobidejo Evropo in se usmerijo predvsem v Azijo in

ZDA. Kritiki poudarjajo, da je fundamentalizem sicer pojav, ki priteguje pozornost, toda znotraj morja religioznosti je to manjšinski in celo obrobni pojav.

Svet Amišev je zaznamovan s pojmi kot sta popolna solidarnost in načrtna ravnodušnost, zavračanje dosežkov moderne civilizacije, hkrati pa vztrajna navezanost na lastno biblično tradicijo, jezik in vrednote, je svet, ki ga od blizu res ne pozna nihče od English, kakor Amiši (ki govorijo različico švicarske nemščine) imenujejo vse posameznike, ki niso člani njihovega globoko religioznega in vase zaprtega občestva. Amiši, stroga menonitska veja švicarskih anabaptistov, katerih ustanovitev sega v konec 17. stoletja, so se razširili po Alzaciji, južni Nemčiji, Holandiji in Rusiji, da bi se razcveteli šele v Severni Ameriki, kamor so se zaradi verskih sporov in političnega preganjanja začeli množično izseljevati v dvajsetih letih 18. stoletja. Živijo v stodvanajstih strnjениh občestvih, predvsem v ameriških zveznih državah Ohio, Pensilvanija in Indiana, nekaj jih prebiva tudi v Hondurasu in Paragvaju (Debeljak 1995).

Amiši veljajo za eminentno utelešeni primer religiozne države, ki se imenuje ultratradicionalizem. Skrajni tradicionalisti niso samo zaradi formalnih socialnih razlogov, tj. zato, ker ne uporabljajo elektrike, ne vozijo avtomobilov in ne pošiljajo otrok v državne šole ter zavračajo prednosti ameriškega socialnega zavarovanja, ampak najprej in predvsem zaradi načelnega religioznega prepričanja, ki jim narekuje, da se odločno upirajo modernemu pluralizmu, moralnemu relativizmu, intelektualnemu sekularizmu in spektakelskemu zapeljevanju množičnih medijev, kateremu se je mogoče izogniti le z doslednim pasivnim umikom v zaprt univerzum lastne skupnosti, v katerem bo kar se le da malo, če ne nič, sledi o zunanjem svetu.

Konservativno religiozno držo na šolsko zgleden način predstavljajo ortodoksni Judje, ki dobesedno s telesom in dušo prebivajo v svilenem zapredku dvojnega razodetja, tj. tistih resnic, ki se skrivajo v 613 zapovedih Tore, petih Mojzesovih knjigah in halaki, celovitem pravnem sistemu judovskih zakonov.

Ortodoksni Judje verjamejo, da naštetu delo ni plod človeške imaginacije, ampak ravno nasprotno, transcendentalno jamstvo Stvarnikove absolutne avtoritete. Zato ne moreta biti podložna zgodovinskim in socialnim silnicam, ampak nalagata verujočemu strogo življenjsko

disciplino v skladu s predpisi, ki ostajajo enaki ne glede na konkretno socialno-kulturno situacijo, v kateri je verujoči posameznik prisiljen živeti.

Radikalni stil ortodoksnega judaizma se ne meni za odkritja sodobne biblične kritike in biblične arheologije, marveč vidi najvišji ideal avtentične človeške eksistence v resnem intelektualnem študiju in konkretnem prakticiranju zapovedi iz Tore, vztrajajoč pri dokončni gotovosti trditve, da verujoči obstaja zato, da bi ohranil bogato dediščino modrosti iz Tore in disciplinirano služil njeni božji avtoriteti, ne pa obratno.

S svojimi jarmulkami, značilnimi čepicami, ki prekrivajo vrh glave in jih ortodoksni Judje ne smejo sneti ves čas budnosti, z doslednim spoštovanjem pravil o pripravi in uživanju obredno zaklanih živali, z natančno definiranimi rituali vsakdanjega življenja, ki vključuje podrobne predpise o načinu izvajanja tako različnih zadev, kot so npr. finančna transakcija, funkcije telesa ali vsakdanji odnos moža do žene in otrok, v hasidskem krilu ortodoksnega judovstva pa tudi s trdovratnim minimaliziranjem stikov s strukturami zahodne kulture in pripadajočih socialnih institucij, z radikalno kritiko sekularne države Izrael in odklonilnim odnosom do mesijanskih razsežnosti sionizma kot politično-religioznega gibanja — z vsemi temi značilnostmi se življenjske in miselne navade ortodoksnih Judov razkrivajo v luči, ki lepo osvetljuje dve pomembni dejstvi:

- da je sleherni gib ortodoksnega Juda opravljen v slavo in spoštovanje boga;
- da je njihov vsakdan na preišljeno metodičen način izoblikovan tako, kakor da bi bili še danes doma v kakšnem poljskem ali ruskem štetlu, judovski vaški enklavi iz prejšnjega stoletja, četudi danes npr. živijo v brbotajočem kotlu urbanega Brooklyna sredi kozmopolitskega New York Citya.

Konservativni odgovor ortodoksnih Judov na izziv dediščine razsvetljskega sekularizma se izčrpava izključno v poskusih, da bi ohranili oz. konzervirali živo vsebino in formo simbolov, prakse in miselnosti, ki so jih preverile mnoge generacije »izvoljenega ljudstva« pred njimi. Razkroj moralnih, kulturnih in religioznih vrednot ter Durkheimove anomalije, ki vladajo v širšem kontekstu moderne družbe, tako zanje predstavljajo le zrcalo, v katerem gledajo obrnjeno podobo lastne kreposti (Debeljak 1995).

Niti tradicionalisti niti konservativci ne poznajo zanesene misijonarske gorečnosti, sistematičnega pridobivanja novincev in poskusov spreobračanja drugače mislečih, prav tako pa jim je tuj aktivno negativen odnos do modernosti, kar so le nekatere od značilnosti fundamentalizma. Preprosto, a ne napačno rečeno: vztrajajoč pri pasivnem umiku iz modernega sveta se ukvarjajo samo sami s seboj in lastnim občestvom v iskrenem upanju, da jih bodo drugi pustili pri miru.

Še več: za tradicionaliste in konservativce je značilno, da se odločno distancirajo tako od modernih znanstveno-tehnoloških pridobitev kakor tudi od neznosnega relativizma sodobnih etičnih vrednot, za katerimi stoji in pade zunanji svet modernosti, vendar jih sprejemajo kot nujno zlo, glede katerega sami ne morejo storiti nič.

3.5.1 RELIGIJA KOT KONSERVATIVNA SILA

Funkcionalisti in marksisti so prezrli možnost, da lahko religija povzroči spremembe v družbi. Domnevajo, da religija deluje kot konservativna sila in so spremembe v družbi tiste, ki oblikujejo religijo in ne obratno. Religijo lahko obravnavamo kot »konzervativno silo« na dva načina, ki sta odvisna od pomena, ki ga pripisujemo besedi »konzervativen«. Pojem konservativna sila se najpogosteje uporablja pri označevanju religije kot tiste, ki preprečuje spremembe in ohranja *status quo*. Kot sem že prej omenil, religija s funkcionalističnega vidika zagotavlja skupna verovanja, norme in vrednote ter pomaga posamezniku, da obvladuje strese, ki lahko razkrajajo družbeno življenje. Marx je menil podobno, vendar je obravnaval religijo kot ohranjanje obstoječega stanja, ki je bolj v interesu vladajočega razreda kakor družbe v celoti. Vendar se pojem »konzervativen« lahko uporablja tudi na drug način. Lahko se nanaša na tradicionalna verovanja in navade.

4 IDEOLOŠKI TEMELJI VERSKIH TERORISTIČNIH SKUPIN

Mnoge ekstreme skupine za svoje ideološko izhodišče jemljejo zapise iz svetih knjig. Z njimi upravičujejo svoja dejanja sovraštva, umore oz. teroristična dejanja. Seveda moram poudariti, da so to ideje in interpretacije zgolj manjšine pripadnikov določene religije, ki pa v verodostojnost zapisov in besede njihovih voditeljev ne dvomijo.

Ekstremne verske ideje se pojavljajo v vseh religijah. V zadnjem času so znane predvsem v islamu, dejansko pa se pojavljajo povsod. Tudi v judovstvu.

4.1 JUDOVSTVO

»Ne smeš ležati z moškim, kakor se leži z žensko; to bi bila gnusoba« (Lv 18, 22).

»Če kdo leži z moškim, kakor se leži z žensko, sta oba storila gnusobo: naj bosta usmrčena; njuna kri pade nanju« (Lv 20, 13).

»Žid pomeni isto kot živeti po Postavi, kar se da celovito in dosledno« (Kerševan 1995, 13). Tora, ki jo ponavadi prevajajo kot Postava (gre za navodila, ki obsegajo tudi predpis) je prvih pet svetopisemskih knjig (pentatevh), ki predstavljajo najpomembnejši del hebrejske biblije oz. tisti del krščanske biblije, ki se imenuje Stara zaveza. Stara zaveza je tradicionalno razdeljena na tri dele: Peteroknjižje ali Tora, Preroki in Spisi. Veruje se, da je Bog je s Sinajske gore razodel svojo sveto postavo Mojzesu, s katero je s svojim judovskim ljudstvom sklenil zavezo, »zavezo« boga Jahveja in sinov Izraelovih. 613 zapovedi (micvot) — 248 zahtev in 365 prepovedi — izraža božjo voljo in so za vernega Juda obvezujoče.

Preden so Rimljani uničili judovski tempelj, leta 70, je bil le-ta središče judovske religije. Sledilo je obdobje, ko so se Judje razkropili po vsem svetu. Obnovo judovstva so nato dosegli rabini, duhovniki - poznavalci svetih spisov in učitelji, ki so brez templja in v novem izgnanstvu po ustnem izročilu ustvarili razlago, kaj naj zapovedi iz Tore pomenijo v življenju. Ker tempelj ni imel več prvotne vloge in mnogi Judje niso imeli dostopa do Jeruzalema, so se začeli zbirati v manjših prostorih, imenovanih sinagoge, zato so te imele in še vedno imajo pomembno vlogo v ohranjanju in nadaljnjem razvoju judaizma. Pisane zbirke ustne postave so midraši, mišna in gemara. Midraši (halaka, ki je pravne narave in hagada, zgodbe na svetopisemske teme) so poljudni komentatorji svetopisemskih mest. Mišna je bila zapisana v hebrejščini v drugem stoletju in je zbirka ustne postave brez neposrednega odnosa do pisane

postave. Gemara je zbirka akademskih diskusij o mišni iz časa od drugega do šestega stoletja. Mišna skupaj z gemaro sestavlja Talmud, obstajata dve zbirki in sicer jeruzalemski ali palestinski in obsežnejši babilonski.

4.2 ISLAM

Islam (arabsko pomeni podreditev Bogu) je najmlajša izmed svetovnih monoteističnih religij. V sedmem stoletju jo je osnoval prerok Mohamed. V tem času je v Arabiji prevladovala oblika starega semitskega verstva s svetišči različnih bogov in boginj v različnih krajih. Arabci so bili večinoma člani nomadskih plemen in so bolj verovali v človeške sposobnosti kot v Božjo moč. Verovali so, da jim potek življenja določata Usoda in Čas, vendar nanju niso gledali kot na bitje, ki ga je treba častiti, temveč le kot na »potek dogodkov«. Nekatera plemena ali deli plemen so postali sicer postali kristjani, v Medini in drugje v zahodni Arabiji pa so živele judovske skupnosti. Tako je mnogo Arabcev poznalo nekatere judovske in krščanske ideje.

Mohamed se je rodil v Meki okoli leta 570. Kot štiridesetletnemu nepismenemu trgovcu naj bi mu leta 610, v »noči moči in slave«, v votlini na gori Hira angel Gabriel razodel, da je božji poslanec. Od tedaj naprej naj bi Mohamed postopoma, v obdobju dvajsetih let, od Boga dobival sporočila, ki jih je posredoval svojim someščanom. Sporočila so kasneje zbrali in sestavljajo Koran.

Trdijo, da obstaja le en Bog (Alah), ki je hkrati usmiljen in vsemogočen ter nadzira potek dogodkov. Ob dnevu poslednje sodbe bo sodil ljudem po njihovih delih in jih poslal v nebesa ali v pekel. Mohamed je verjel, da razodetja niso njegovo lastno delo, ampak dejanska božja govorica, ki mu jo je posredoval angel. Bog se v islamu ni učlovečil, kakor npr. Jezus v krščanstvu, ampak se razodeva skozi besedo in govorico. Koran naj bi predstavljal sporočila, prenesena direktno iz nebesne knjige, ki je večna, neustvarjena in soobstoječa z Bogom. Koran uteleša božji glas, zato ga je iz izvornika zelo težko prevesti.

Mohamed je pridobil precej pristašev in tudi nasprotnikov. Ko je nasprotovanje naraščalo, so koranska razodetja začela govoriti o prerokih, ki so jim nasprotovali in kako je Bog pokončal njihove nasprotnike. Med pripovedmi so bile tudi svetopisemske o Noetu in vesoljnem potopu, o Lotu in uničenju Sodome in Gomore ter o Mojzesu, ki je pobegnil pred faraonom.

Mohamedove nasprotnike so začeli na različne načine preganjati. Ko Mohamed v Meki ni mogel več opravljati svoje verske dejavnosti, se je leta 622 po predhodnem odhodu sedemdesetih pristašev z družinami preselil v Medino. Ta selitev se imenuje *hidžra* in pomeni začetek islamske dobe ter začetek islamskega štetja let. V Medini je večina sprejela Mohameda in skupaj s priseljenci iz Meke so oblikovali enotno skupnost ali zavezo. Ena od možnosti, da so sprejeli Mohameda je tudi dejstvo, da so od judovskih družin, ki so bivale v kraju in so sicer zavrnilo spreobrnitev v islamsko vero, slišali za pričakovanje Mesije. V Medini se je izoblikovala islamska vera. Oblike ritualne prakse so se izoblikovale po Mohamedovem zgledu in tvorijo pet temeljnih stebrov islama: šahado, izpoved islamskega monoteizma in prerokovega poslanstva, salat, formalno molitev, zekat, plačevanje davkov in hadž, romanje v sveto mesto. V Medini so ohranjena sporočila, ki jih je oblikoval Mohamed; vsebovala so zakone in predpise o zadevah, za katere arabski običaji niso zadoščali, kot npr. dedovanje bogastva in preprečevanje krvoskrunstva. Judovske družine v Medini so bile povezane z Mohamedovo zvezo kot zaveznice arabskih družin, ki so bile članice zveze, toda skoraj noben Jud ni sprejel preroka. Norčevali so se iz delov Korana in včasih so dejavno nasprotovali muslimanom. Tako je Mohamed iz Medine izgnal dve judovski družini in dal pobiti moške iz tretje družine. Pred zavzetjem Meke je imel le malo stika s kristijani.

Okoli leta 630 je Mohamed postal dovolj močen, da je premagal svoje politične nasprotnike in zavzel Meko. Z nekaterimi svojimi nasprotniki je znal ravnati velikodušno in tako je večina sprejela njegovo vero. Pridružilo se mu je še mnogo plemen iz vseh koncev Arabije.

Mohamed je umrl leta 632. Malo pred tem je vernikom razglasil svoje zadnje Božje poslanstvo, ki pravi, da je dopolnil svojo vero in svoje naklonjenosti do njih. Hotel je, da islam postane njihova vera. Menil je, da je dokončal svoje poslanstvo. Zapustil naj bi jim Alahovo knjigo in jasne zapovedi. Če jih bodo izpolnjevali, naj ne bi nikoli zašli. Muslimani so se striktno držali Mohamedovih zapovedi. Z ognjem in mečem so širili svojo vero. Dvanajst let po Mohamedovi smrti so osvojili Egipt, Sirijo in Irak ter napredovali proti zahodu v današnji Iran. Leta 711 so prečkali gibraltarsko ožino ter se ustavili šele leta 732 po porazu s Franki pri Toursu in Poitiersu.

Muslimani so s poraženimi ljudstvi sklepali posebne pogodbe in jim priznavali položaj »zaščitenih manjšin«. Te skupine so same urejevale svoje notranje zadeve, plačevale so davek, in sicer glavarino muslimanskemu upravitelju. Položaj zaščitene manjšine so lahko

dobila le »ljudstva knjige«. To so ljudstva, ki so verovala v enega samega boga in imela pisane svete knjige. To so bili judje, kristijani in zaratustrovci. Vendar so člani teh manjšin imeli sami sebe za drugorazredne državljane in so se zato v stoletjih vztrajno spreobračali v islam. Tako je islam postal prevladujoča vera tudi v deželah, kjer je prej prevladovalo krščanstvo. Konec 7. stoletja je tudi zaratustrovstvo, uradna vera perzijskega kraljestva, nazadovalo in hitro prepustilo premoč islamu.

Danes živi na svetu več kot milijarda muslimanov. Manj kot petina jih je Arabcev. Islam je glavna religija v številnih delih Azije: v Indoneziji (tu je svetovno najštevilnejša muslimanska populacija), Maleziji, Pakistanu, Bangladešu, Afganistanu, Azerbajdžanu, Turkmenistanu, Gruziji, Uzbekistanu, Tadžikistanu, Kirgistanu, Kazahstanu, Iranu, Iraku, Siriji, Jordaniji, Arabskih emiratih in Turčiji. V Afriki je glavna religija Egipta, Alžirije, Tunizije, Gambije, Gvineje, Libije, Malija, Mauretanije, Maroka, Nigerije, Senegala, Somalije, Sudana ter večjega dela Etiopije, Gane, Tanzanije (otok Zanzibar je predvsem muslimanski) in Nigerije. V Evropi največ muslimanov živi v Albanji, Bolgariji, Bosni in Makedoniji. Precej muslimanov je iz Turčije in severne Afrike imigriralo v Nemčijo, Francijo in Veliko Britanijo. V ZDA naj bi jih bilo 5 —6 milijonov.

4.2.1 ISLAMSKO ČAŠČENJE

Islam je po lastnem pojmovanju »naravno verstvo«, ker vsaka ustvarjena stvar obstaja v odvisnosti od Boga, v pokorščini njegovi ustvarjalni in vzdrževalni moči ter z namenom, da časti Boga. Pri človeku naj bi to privedlo do zavestnega življenja v hvaležni in častilni pokorščini Bogu. Beseda musliman pomeni človeka, ki živi svoje življenje v skladu z Božjo voljo. Razprava o islamu predstavlja velik izziv zahodnemu načinu racionalnega mišljenja, saj islam ne priznava razlike in ločitve med cerkvijo in državo.

Čaščenje (ibada) in vsakodnevno posvetno delo (muamalat) skupaj izražata naravo abda. Mošeje ne moremo ločiti od tržnice in politike ne od vere. Po Koranu sta telo in duh neločljivo povezana v celostnem človeškem čaščenju. Islam nima izraza za »duhovnost«, kajti njegova pobožnost skuša ohraniti ravnotežje med »zunanjim« in »notranjim« v čaščenju. Vernikova zunanja dejanja čaščenja so odvisna od njegovega notranjega namena in Koran želi, da je oboje »Bogu v veselje«. Medtem ko sveta postava določa zakonik ravnanja kot

ogrodje muslimanskega čaščenja, je čaščenje odvisno od notranje moči hvaležne in čistilne pokorščine, od discipline duše, da se »vedno spominja Boga«.

4.2.2 KORAN IN DŽIHAD

V Koranu muslimani vidijo dovršeno Božje razodetje, zvest posnetek izvirnika, vklesanega na plošči v nebesih, ki obstaja od vekomaj. Beseda »koran« izvira iz arabske besede *qara'a*, ki pomeni recitirati. S tem je poudarjeno, da je večina knjige napisana kot dobeseden zapis Alahovih besed, za katere naj bi bilo Mohamedu ukazano, da jih mora razglasiti. V islamu se zahteva dobesedno branje Korana, katerega različne interpretacije niso dovoljene, kar je bilo pogosto tudi vzrok spora znotraj islamske skupnosti same.

Beseda džihad se v Koranu pojavlja samo trikrat, s svojimi izpeljankami pa enaintridesetkrat. Etimološko izhaja iz arabskega glagola *džahada*, ki pomeni »truditi se, vlagati napore, močno si prizadevati«, čeprav sekularizirana zahodna misel in tudi posamezne ekstremne muslimanske skupine, besedo interpretirajo drugače, v smislu vojne, vojaškega spopada ali celo terorističnega dejanja. V nasprotju z današnjim splošnim prepričanjem se po Debeljakovem mnenju džihad ne izraža le kot »vojna proti nevernikom«, ampak predvsem kot notranja sila meditacije in mistična ekstaza (Debeljak 1995, 53).

Koran je bil v slovenščino preveden leta 2003. Originalni jezik Korana je arabščina, ki tako postane uradni jezik islamskega boga Alaha. Prevodi niso natančni in pravilno prevedeni, kajti pri vsakem prevodu je mogoča določena lastna interpretacija, ki lahko popači izvorni tekst. Tudi sam sem se srečeval s težavami različnih prevodov ter drugačnimi pomeni pri branju slovenskega, hrvaškega, angleškega prevoda Korana ter na spletu objavljenih angleških prevodov besedil posameznih verskih skupin.

Beseda džihad se prvič pojavi v štirindvajsetem ajetu devete sure v poglavju Et-Tevbe – Kesanje: »Ti reci: Če so vam očetje vaši in sinovi vaši in bratje vaši in žene vaše in rodbina vaša in imetja vaša, ki ste jih pridobili, in trgovina, katere propada se bojite, in hiše vaše, v katerih uživete, dražji od Alaha in Njegovega Poslanca in borbe na njegovi poti, potem počakajte, dokler Alaha svojega ukaza ne izreče.«

Arabsko besedo džihad Debeljak prevede kot »trud« (Debeljak 1995, 53).

Namen muslimanov je prenesti pravičnost islama v »hišo vojne«, saj mir pripada tistemu, katerega notranje življenje poteka v harmoniji z voljo boga. Instrument, ki ga je mogoče uporabiti za doseg cilja, pa je lahko tudi džihad oziroma sveta vojna, čeprav le ta ni edini način doseganja cilja, ampak se uporabi le takrat, kadar agresivni postopki nemuslimanskih ljudstev ne dopuščajo več nikakršne izbire. Mohamed je v začetku džihad predstavljal kot boj za čistost duše, religiozno izobrazbo in eksistencialno potrebo po tem, da se vzdržijo materialni naporji zaradi nujnosti širitve islama (Debeljak 1995, 59). Alah naj bi muslimanom dovolil uporabo sile šele po izgonu v Medino, ko so aktivno začeli širiti islamsko teologijo. Takrat je Mohamed začel razlikovati med manjšim in večjim džihadom. Manjši džihad ima prostorsko in časovno omejen status, medtem ko večji džihad predstavlja večni boj proti elementom, ki se v človekovi duši nagibajo k spodkopavanju avtoritete boga in njegove univerzalne borbe ter predstavlja višjo obliko vojne oziroma služenja bogu. To pojmovanje je povzelo islamsko gibanje sufizem. Čeprav radikalen, predstavlja sociološko sprejemljiv in teološko legitimen poganjek islama.

4.2.3 ENOTNOST IN RAZLIČNOST V ISLAMU

Islam ima dve glavni skupini vernikov, suniti in šiite. Njihov izvor lahko sledimo do spornega vprašanja, s katerim se je soočil prvi rod muslimanov: »Kdo naj bo naslednik Mohameda, pečata prerokov, kot voditelj muslimanske skupnosti?« Za muslimane je bilo to vprašanje vedno hkrati versko in politično.

4.2.3.1 SUNITI – soglasje skupnosti

Odgovor sunitov, ki predstavljajo približno 90 % muslimanov je bil, da je Mohamedov naslednik je lahko le varuh preroške dediščine. To bo kalif s podrejeno oblastjo, voditelj vernikov, ki je odgovoren za upravljanje skupnostnih zadev v pokorščini Koranu in preroškim besedam preteklosti. S postopkom, v katerem se zahteva soglasnost, bo skupnost izbrala svojega kalifa med moškimi plemena Kuraiši, ki mu je pripadal Mohamed.

4.2.3.2 ŠIITI – avtoriteta in voditeljstvo

Za šiitske muslimane je glavna oseba verske avtoritete imam. Mohamed, »pečat prerokov«, je sklenil »krog prerokov« in s tem možnost nadaljnjega Božjega razodetja. Toda šiitski muslimani verujejo, da je ustanovil »krog uvajanja« za trajno vodenje skupnosti, s tem da je imenoval za svojega naslednika imama. Imam je prejel sposobnost za navdihnjeno in nezmotljivo razlago Korana. Zato šiiti imenujejo same sebe »poklicano in določeno ljudstvo«.

4.3 KRŠČANSTVO

Po krščanskem verovanju je Bog najvišje bitje, njegova beseda je končna resnica, njegova moč je vsemogočna. Njegovi privrženci ga častijo in slavijo, živijo po njegovih zapovedih.

4.3.1 ZGODOVINA KRŠČANSTVA

Krščanstvo je monoteistična religija, ki temelji na domnevnih naukih Jezusa Kristusa (Kristus je grška beseda za hebrejsko mesija, ki pomeni odrešenika). Kristjani verjamejo, da je Jezus božji sin in odrešenik, ki je kot judovski mesija prišel na Zemljo, bil križan, umrl in tretji dan od mrtvih vstal, da bi s svojo daritvijo odrešil vse ljudi. Zaradi pomena Kristusove daritve za vse ljudi je simbol krščanstva križ. S številom dveh milijard vernikov je krščanstvo največja svetovna religija, nastala na ozemlju današnjega Izraela in sedaj razširjena skoraj po celem svetu.

Leta 1054 je prišlo do spora med poglavarjem cerkve v Konstantinoplu (patriarhom) in poglavarjem cerkve v Rimu (papežem). To je pripeljalo do še enega razkola med obema cerkvama, imenovanega shizma. Zahodna cerkev je pozneje postala znana kot rimskokatoliška (katoliška pomeni vesoljna), vzhodna cerkev kot ortodoksna (pravoslavna). Pozneje se je razvilo nekaj manjših razlik v verovanju in obredih obeh cerkva, ki obstajajo še danes. Naslednja velika delitev krščanstva je bila v 16. st.. Nova reformirana cerkev, znana kot protestantska, je nastala iz ugovorov ljudi, kot sta bila Martin Luter in Jean Calvin. Obsojala sta nekatere dejavnosti katoliške cerkve, ki je po njunem mnenju postala preveč razsipna, vplivna in podkupljiva.

Protestantizem obsega različne teološke in družbene poglede. Protestantizem se začne, ko Martin Luter leta 1517 nabije na cerkvena vrata v Wittenbergu 95 tez (zahtev) protestantov. Gibanje dobi ime leta 1539 po skupini nemških knezov, ki so tega leta protestirali pri papežu, ker niso smeli imeti svojih verskih idealov. Lutrove ideje so kmalu prevzeli tudi drugi evropski misleci (Francoz Jean Calvin, Švicar Ulrich Zwingli) in jih razširili po Evropi.

4.3.2 BIBLIJA⁶

Biblija je sveta knjiga krščanstva. Sestavljata jo dva dela: Stara in Nova zaveza. Stara zaveza predstavlja sveto knjigo za pripadnike judovske vere in izhaja še iz časa pred Jezusom Kristusom. Stara zaveza je večinoma pisana v hebrejščini, deloma tudi v aramejščini, Nova zaveza pa v grščini. Danes so večinoma v uporabi novejši prevodi na osnovi izvirnega hebrejskega in aramejskega besedila. V slovenščino je celotno Sveto pismo prvi prevedel Jurij Dalmatin leta 1584. Že pred njim je Novo zavezo prevedel Primož Trubar. Celotna Nova zaveza je izšla leta 1582.

Stara zaveza uči, da se zveličanje doseže z izpolnjevanjem božjih postav, Nova zaveza pa, da bo zveličan, kdor veruje v smrt in vstajenje Jezusa Kristusa. Glavno oznanilo Nove zaveze je, da je Jezus, čeprav sam brez greha, ceno za človekove grehe plačal s svojim življenjem in smrtjo. Njegovo vstajenje je znamenje božjega odpuščanja in zveličanja za vse človeštvo.

4.3.3 V KAJ VERUJEJO KRISTJANI?

odgovor 1 Korinčanom 15, 1 — 4 pravi:

»Spominjam vas pa, bratje, na evangelij, ki sem vam ga oznanil in ste ga tudi sprejeli ter vztrajate v njem. Po njem ste na poti zveličanja, če se ga trdno držite, kakor sem vam ga oznanil, razen če ste zaman postali verni. Izročil sem vam predvsem to, kar sem tudi prejel: Kristus je umrl za naše grehe, kakor je v knjigah Svetega pisma. Pokopan je bil. Tretji dan je vstal, kakor je v knjigah Svetega pisma.«

⁶ iz grške besede biblia, ki pomeni *knjige*

Nekateri kristjani verjamejo celo, da je bilo človeštvo ustvarjeno samo zato, da bi imelo odnos z Bogom. Vendar vsak greh človeka ločuje od Boga (pismo Rimljanom 5, 12 in pismo Rimljanom 3, 23). Krščanstvo uči, da je Jezus Kristus hodil po zemlji kot Bog in kot človek (Filipljanom 2, 6 — 11) in umrl na križu. Mnogi kristjani verujejo, da je po smrti na križu Kristus bil pokopan, potem pa zopet vstal in zdaj biva na desnici Očetovi in prosi za svoje vernike (Hebrejcem 7, 25). Krščanstvo trdi, da je bila Jezusova smrt na križu zadostno plačilo za naše lastne grehe in prav to je tisto, s čimer smo lahko obnovili prekinjen odnos med Bogom in človekom (Hebrejcem 9, 11 — 14 in Hebrejcem 10,10 ter Rimljanom 6, 23 in Rimljanom 5, 8).

Da bi lahko bili odrešeni, moramo trdno verovati v Kristusovo dokončano poslanstvo na križu. Če verjamemo, da je Kristus plačal grehe, umrl na križu in nato vstal od mrtvih, potem bomo odrešeni. Nič drugega ni, s čimer bi si lahko prislužili odrešenje. Nihče ni dovolj dober, da bi ugajal Bogu, ker smo vsi grešniki (Izaija 64, 6 — 7 in Izaija 53, 6). Kot drugo, na svetu ni ničesar več, kar bi še lahko storili, saj je Kristus naredil vse potrebno. Ko je Jezus bil na križu, je rekel: »Dopolnjeno je« (Janez 19, 30). Ko enkrat zaupamo v dela Kristusa na križu, potem ni ničesar več, s čimer bi si odrešenje zaslužili ali ga izgubili. Nič v zvezi z odrešenjem ni odvisno od tistega, ki odrešenje prejme. »Moje ovce poslušajo moj glas: poznam jih in hodijo za menoj. Dajem jim večno življenje: nikoli se ne bodo pogubile in nihče jih ne bo iztrgal iz moje roke. Moj Oče, ki mi jih je dal, je večji od vseh, in nihče jih ne more iztrgati iz Očetove roke« (Janez 10, 27-29).

Nekateri bodo morda pomislili: »Ko sem enkrat odrešen, lahko počnem, kar mi ugaja in ne bom izgubil odrešenja!« Toda odrešenje ne pomeni, da smo potem prosti in lahko počnemo vse. Odrešenje pomeni postati osvobojen od svoje stare grešne narave in postati prost od iskanja pravega odnosa z Bogom. Kakor dolgo bodo verniki s svojim grešnim telesom živeli na tem svetu, se bodo morali boriti z grehom in skušnjavami. Življenje v grehu zavira odnos z Bogom, ki ga On hoče imeti s človekom. Kakor dolgo bomo kot verniki živeli v grehu, tako dolgo ne bomo mogli uživati v odnosu z Bogom. Kakor koli že, kristjani se lahko borijo z grehom in ga v svojem življenju premagajo ob branju božje besede (Svetega pisma) in nadzorom Svetega duha – to pomeni, da se bomo prepustili vplivu in vodenju Svetega duha, ki živi po božji besedi.

Mnogo religij zahteva od človeka stvari, ki jih mora početi, in prepoveduje tiste, ki jih ne sme. Krščanstvo temelji na tem, da iščemo pravičen odnos z Bogom. V krščanstvu gre predvsem za vero v to, da je Kristus za naše grehe umrl na križu in potem spet vstal.

4.4 SIKHOVSKO VERSTVO

Tako na zahodu kakor v svoji rodni Indiji sikhovske skupnosti močno in učinkovito vplivajo na družbo. Sikhe (učence) lahko srečamo skoraj v vseh delih sveta, vendar velika večina (skoraj 10 milijonov) živi v Indiji. Približno 90 % jih je v Pandžabu (otoček sredi morja hinduizma).

Zgodovina sikhov sega vse do guruja Nanaka⁷, ki se je rodil leta 1469. Nanak je preživel svoje otroštvo v kraju Talvandi in preden je zapustil svoj kraj, je bil že poročen in imel dva sinova. Okoli leta 1500 je svoje zakonsko življenje zamenjal za življenje potujočega asketa. Nadel si je oblačilo žafranaste barve kot hindujski sveti možje, kot muslimani je nosil turban in v rokah držal nekakšen rožni venec. Ko je bil star 30 let, je izginil in mislili so, da je mrtev. Čez nekaj dni se je vrnil in prve besede, ki jih je spregovoril, so bile: »Ni niti hindujcev niti muslimanov, torej komu naj sledim? Sledil bom božji poti.« Hotel je povedati, da je resnica vere ena sama, ne glede na posameznikovo veroizpoved. Zunanje razlike med verami so v očeh Boga nepomembne. Nanak je preostanek življenja vztrajno romal k hindujskim in muslimanskim svetim krajem. Ko je umrl so ga hindujci hoteli po svoji šegi upepeliti, muslimani pa pokopati. Ko je prišel čas pogreba, so njegovi privrženci ugotovili, da je truplo izginilo in da je ostal le prt, s katerim je bil prekrit.

Nanak je poudarjal, da so v božjih očeh vsi enakopravni. Učil je, da je indijski kastni sistem napačen, ker postavlja nekatere skupine ljudi nad druge. Ko se je Nanaku bližala smrt je med privrženci izbral svojega naslednika.

Sikhi so oblečeni v značilno oblačilo za bratovščino (khlaso). Vsak del oblačila se začne v pandžabskem jeziku s črko »k«. Znani so kot pet k-jev: keš – nepostriženi lasje, kangha – lesen glavnik, kancera – bele spodnjice pod oblačilom, kara – jeklen zapestni obroček, kirpan – kratek meč.

⁷ Guru pomeni učitelj.

Sikhi verujejo v enega boga, ki ga častijo s poštenim življenjem in skrbjo za sočloveka. Pri molitvi ne uporabljajo verskih podob, saj bi jih lahko zavedle v praznoverje. Živeti želijo disciplinirano in opravljati dejavnosti, ki koristijo družbi. Ne smejo kaditi in piti alkohola. Verni sikhi začnejo vsako jutro ob zori z umivanjem in premišljevanjem o naukih gurujev. Njihova pomoč sočloveku se imenuje »seua« in naj bi zblížala ljudi z Bogom. Poleg praktične pomoči se od sikha pričakuje, da bo desetino dohodka daroval soljudem, ki jo pobirajo v templjih. Zadnji guru se je odločil, da nihče ni vreden njegovega nasledstva in naj bi v prihodnosti vlogo gurujev prevzele sikhovske svete knjige, ki naj bi vodile privržence sikhizma. Sveta knjiga se imenuje Guru Grant Sahib in se prebira z največjim spoštovanjem. Sestoji se iz himen, ki so jih napisali guruji in izražajo sikhovsko vero. Vključeni so tudi hindujski in muslimanski zapisi. Sikhovski tempelj se imenuje »gurduara«, kar pomeni »vrata h guruju«. Pred vstopom v tempelj si pokrijejo glavo in se sezujejo. Preden vstopijo v molilnico se umijejo. Vsi sedijo na tleh, moški in ženske običajno ločeno. Duhovnikov nimajo, zato vsak posebej bere iz svete knjige in vodi obred. Na zunanji strani vihra rumena zastava s simbolom sikhizma. Sikhi imajo nekaj praznikov skupnih s hindujci. Divali npr. slavijo kot praznik luči, sikhi pa se na ta dan spominjajo guruja Hara Gobinda, ki ga je dal mogolski vladar zapreti, izpuščen pa je bil na divali. Na praznik baisakhi, ki je aprila, slavijo novo leto.

5 VERSKA EKSTREMNA GIBANJA IN POLITIKA

5.1 ISLAMSKI FUNDAMENTALIZEM OZ. VERSKI RADIKALIZEM KOT TERORIZEM⁸

Nasilje, ki ga ponavadi opisujemo s terminom verski terorizem, ni omejeno na konflikte z nemuslimani, prisotni so tudi konflikti med muslimani samimi (iraško-iranska vojna), državljanske vojne (Alžirija, Sudan, Afganistan) in gverilski spopadi. Mnogi muslimani še vedno vidijo sebe kot žrtev in ne kot storilca takšnih dejanj. Pomembna karakteristika

⁸ Na tem mestu bi rad podal govor veleposlanika Omurja Orhuna, osebnega predstavnika predsedujočega OVSE za boj proti nestrpnosti in diskriminaciji zoper muslimane, julija 2005, s katerim se strinjam: »opažam poskuse, da se pojav terorizma ponovno povezuje z Islamom in muslimani. To ni sprejemljivo - tovrstne poskuse je potrebno zavrniti. Na muslimane ne smemo gledati z nezaupanjem in sovražnostjo zgolj na podlagi njihovega verskega prepričanja. Nihče ne bi smel biti ožigosan zaradi svojega prepričanja. Potrebno se je izogibati uporabi pojma »islamski terorizem«. V nasprotnem primeru se bo razkorak med islamskim svetom in Zahodom še poglobil. Mostove je potrebno graditi in ne uničevati.«

islamskega radikalizma je vsekakor nasprotovanje zahodnemu globalizmu in državam. Vseeno je džihad začel svojo širitev z mislijo, da je treba zlo najprej izkoreniniti doma, preden ga lahko izkoreniniš v tujini. Po fundamentalistični interpretaciji islama obramba teh mest ne bi smela biti pod nadzorom nemuslimanske vojske. Savdski režim je tako izgubil legitimnost v očeh vladanih množic, saj le-ta izhaja tudi iz vladarjeve zmožnosti zaščititi sveto mesto.

Najbolj prakticirano napadalno taktiko predstavlja samomorilska razstrelitev, ki pooseblja idejo samomučeništva. In najbolj znana organizacija, ki si prizadeva doseči te cilje? Al Kaida.

5.1.1 AL KAIDA

Al Kaida (v arabskem jeziku pomeni Qā'idah »baza«) je ime mednarodne zveze islamskih terorističnih organizacij. Ustanovljena je bila s strani arabskih mudžahidskih prostovoljcev, ki so se v 80-ih letih borili v Afganistanu zoper močno ZSSR. Najmočnejši vodje organizacije sta bila Savdijec Osama bin Laden in Jordanec Ayman al-Zarkavi. Al Zarkavi je bil ubit 7. junija 2006 v ameriškem letalskem napadu, v katerem so sodelovale tudi iraške kopenske sile. Vojaki so al Zarkavija izsledili ob pomoči jordanskih obveščevalcev in izvedli napad na zgradbo v Bakubi, severno od Bagdada, kjer naj bi al Zarkavi vodil srečanje svoje teroristične skupine. Ime Osama bin Laden je trenutno avtomatična asociacija, ki jo dobi skoraj vsak, ki sliši besedo Al Kaida.

Al Kaida je odgovorna za več težkih terorističnih napadov, ki so vzrok za vojno Američanov proti terorizmu, s katero zelo škodujejo članom Al Kaide v Afganistanu, ki so se morali posledično reorganizirati in pripraviti nove napade. Spomnimo: v napadu 11. septembra 2001 sta se dve ugrabljeni letali zaleteli v nebotičnika Dvojčka v trgovskem središču Manhattna, eno v Pentagon, eno pa je strmoglavilo.

Prve teroristične napade je Al Kaida sicer začela izvajati že proti ruskim okupacijskim silam v Afganistanu v zadnjem času pa je, kot rečeno osredotočena na podstavljanje bomb pred ambasadami ZDA, napade na vojaške objekte.

Al Kaida ima korenine v časih sovjetske invazije na Afganistan, ko so se muslimanski borci pridružili mudžahidskim borcem odpora, ki so bili v veliki meri financirani od ZDA in

Pakistana. Al Kaida je bila najuspešnejša skupina za zbiranje sredstev in rekrutacijo v muslimanskih državah. V tem času je Al Kaida leta 1992 začela z močno antipropagando proti ZDA in Veliki Britaniji, predvsem zato, ker so poslali svoje vojake v Savdsko Arabijo, da bi jo zaščitili pred morebitno invazijo s strani Iraka.

Vodja Al Kaide, Osama bin Laden, je ponudil Savdski Arabiji zaščito, da *neverna* (nemuslimanska) vojska ne bi vstopila v državo, kjer se nahaja sveto islamsko mesto Meka. Vodstvo Savdske Arabije je zavrnilo ponudbo Osame Bin Ladna in se zateklo po pomoč k ZDA in Veliki Britaniji. Al Kaida izkorišča ameriško invazijo in okupacijo Iraka, prisotnost ameriške vojske v nekaterih islamskih državah in ameriško podporo Izraelu, za radikalizacijo mladih muslimanov. Poleg dejstva, da večina vlad v islamskih deželah obsoja delovanje Al Kaide in da že izvaja določene ukrepe v borbi proti terorizmu, je velik odstotek javnosti izrazil izrecno podporo Al Kaidi in njenemu vodji Osami bin Ladnu.

Al Kaida se je v zadnjem letu prestrukturirala, privabila v svoje vrste nove somišljenike, tako da še zmerom predstavlja pomembno grožnjo za mednarodni mir in varnost. Mreža, ki jo sestavlja Al Kaida, pokriva vrsto celic v najmanj štiridesetih državah, večino finančnih dejavnosti pa je preselila v Afriko, Azijo in na Bližnji vzhod. Mreža je zelo navzoča na afganistanskih mejah, še posebej s Pakistanom. Al Kaida pa se je utrdila in pognala korenine tudi na Zahodu, kamor so se njeni bojovníki pretihotapili prek tradicionalnih imigrantskih poti iz srednje Azije, Turčije in z Balkana. Alkaidovci posebne napore vlagajo v Evropo in Združene države, da bi tam nanovačili čim več privržencev, ki ne potrebujejo vize za potovanje v tujino.

5.1.2 OSAMA BIN MUHDA BIN LADEN

Rodil se je 10. marca 1957. V dosjeh obveščevalnih služb piše, da je visok 196 centimetrov in težak 70 kilogramov. Ima črne lase in rjave oči. Glede na njegovo preteklost le redki verjamejo, da je v resnici mrtev, čeprav so svetovni mediji dostikrat že objavili novico o njegovi smrti. Osama bin Laden velja za svojeglavega človeka, ki ga v njegovih pogubnih terorističnih načrtih ne more nihče ustaviti. Tak je baje tudi pri zasebnih zadevah. V začetku leta 2003 se je nenadoma pojavil na poročni slovesnosti svojega sina v Afganistanu. Po islamskih običajih je poročna slovesnost potekala brez navzočnosti neveste. In kdo je bil nevestin oče? Nihče drug kot bin Ladnov dolgoletni spremljevalec Al Masri, ki naj bi bil eden

glavnih organizatorjev atentata na egiptovskega predsednika Anvarja El Sadata leta 1981. Seveda so svate varovali do zob oboroženi vojaki, med katerimi so bili tudi afganistanski talibi.

Bin Ladnovo premoženje ocenjujejo na 200 do 300 milijonov dolarjev, toda živi v nenavadni askezi. Je posušen kruh in pije čaj. Rodil se je kot sedemnajsti izmed 53 otrok savdskega multimilijarderja Mohameda Avada bin Ladna v Savdski Arabiji. Mati je Palestinka. Njegova družina se uvršča med najbogatejše rodbine v arabskem svetu. Osama bin Laden naj bi bil kot otrok tih in neopazen, v šoli priden. Diplomiral je iz gradbeništva, s katerim je njegov oče tako obogatel. Je verski fanatik in že kot najstnik je pomagal pri obnovi muslimanskih svetih krajev v Meki in Medini. Po sovjetskem vojaškem vdoru v Afganistan naj bi se s pomočjo CIE boril na strani upornih mudžahidov, sedaj že več let slovi kot glavni organizator terorističnih akcij proti ZDA. Osama bin Laden je pomagal pri nakupu ogromnih količin orožja za Afganistance in navdušil na tisoče muslimanskih prostovoljcev z Bližnjega vzhoda in iz severne Afrike. Ko so se Rusi umaknili iz Afganistana, se je Osama bin Laden kot junak vrnil v Savdsko Arabijo.

Pred 10 leti je ostal brez savdskega državljanstva, zamrznili so mu bančne račune, vendar je že prej glavnik premoženja prenesel drugam. Kmalu v Savdski Arabiji ni bil več zadovoljen, kajti v monarhiji je videl zaveznico Zahoda, zato se je s štirimi ženami in z vsemi otroki preselil v Sudan k tamkajšnjemu islamskemu ideologu Hasanu al Turabiju. Na pritisk ZDA in Savdske Arabije, ki so zagrozile z zaprtjem dolarske pipe, je moral pred 8 leti oditi tudi od tam. Vrnil se je v Afganistan, verjetno edino državo na svetu, ki ga je bila pripravljena sprejeti in kjer uživa popolno zaupanje in zaščito skrivnostnega verskega voditelja Mohamada Omarja.

Čeprav je večkrat zanikal, da naj bi bil vpleten v eksplozijo v WTC 11. septembra 2001 v ZDA, ostaja za Američane neobtoženi terorist. Februarja 1998 je njegovo združenje Islamska fronta za džihad proti Židom in Američanom razglasilo fatvo proti vsem Američanom, ki plačujejo davke. Išče ga tudi jordansko sodišče zaradi financiranja umorov ter bombardiranja kinematografov in nočnih klubov. Zlasti za ZDA je najpomembnejši organizator in financer mednarodnega terorizma na svetu, trenutno sovražnik številka ena prve svetovne velesile, človek, zaradi katerega so se ZDA odločile posredovati v Afganistanu in raketirati tovarno v Kartumu, kjer naj bi z bin Ladnovim denarjem izdelovali kemično orožje. Za veterane

afganistanske vojne, danes razkropljene po najbolj skrajnih in militantnih islamskih skupinah, kot so Hamas, Alžirska fronta rešitve, egiptovska Džamaslamija ali Osvobodilna fronta Moro na Filipinih, pa je Osama bin Laden heroj. Nikoli ni skrival, da je naduti in vplivni Washington zanj prav tak sovražnik kot Moskva. Svoje vojaško znanje in izurjenost je pod krinko svete vojne za zaščito islamske vere postavil v službo najbolj brezčutnega mednarodnega terorizma, ki mu ni nič sveto. V svojih zgodnjih štiridesetih letih je postal verjetno najznačilnejši predstavnik nove generacije islamskih skrajnežev, večinoma univerzitetno izobraženih ter mladih po letih in načinu razmišljanja.

Ime Osama bin Laden je v zadnjem desetletju tako ali drugače povezano s številnimi terorističnimi napadi na ZDA in njene zaveznice. V Washingtonu so prepričani, da je vsaj delno odgovoren za bombno eksplozijo v stolpnici Svetovnega trgovinskega centra v New Yorku leta 1993. Dve leti kasneje naj bi bil vpleten v eksplozijo bombe pred egiptovskim veleposlaništvom v Pakistanu. Sodeloval naj bi v pripravah na atentat na egiptovskega predsednika Hosnija Mubaraka med njegovim obiskom v Etiopiji. Skoraj nihče ne dvomi, da je stal v ozadju napadov na ameriška oporišča v Savdski Arabiji. Tudi atentat na vojašnico v Dharanu, kjer je umrlo 19 pilotov, pripisujejo njemu. afganistanski Arabci, kot imenujejo v afganistanski vojni prekaljene islamske skrajneže, so bili vpleteni v spopade na vseh kriznih žariščih zadnjih let, od Bosne in Somalije do Čečenije in Kašmirja ter Makedonije.

Islamski fanatiki so si še med iransko revolucijo iz rok v roke podajali zguljene kasete s posnetki govorov ajatole Homeinija, danes pa so Afganistanski Arabci (po različnih ocenah gre za 12 do 25 tisoč ljudi) idejno, organizacijsko in tehnološko zapleteno povezana mreža skupin, katerih dejavnost v veliki meri financira prav bin Laden. Njegovo osebno premoženje ne kopni, četudi se mu je družina, lastnica pet milijard dolarjev vrednega gradbenega podjetja v Savdski Arabiji, uradno odrekla. Bin Laden ima veliko finančnih podpornikov.

Njegove fatve, muslimanske smrtne obsodbe, so usmerjene predvsem proti ZDA. Z božjo pomočjo so takrat pozivali vse muslimane, ki verujejo v boga, naj izpolnjujejo božji ukaz in ubijajo Američane ter plenijo njihovo premoženje, kjerkoli naletijo nanje.

5.1.3 HEZBOLAH

Navdih iranske revolucije in pomoč iranske vlade pa sta ključni sestavini, zaradi katerih šiitski teroristi (Hezbollah) delujejo tako na Srednjem vzhodu kot v evropskih državah, da bi podprli cilje islamskega sveta.

Hezbollah je libanonsko gibanje, ki se deli na politično in oboroženo teroristično krilo in zastopa predvsem šiite na jugu Libanona. Hezbollah (hizb-allah) v arabskem jeziku pomeni Alahova stranka. Nastal je leta 1982 kot odgovor na izraelsko invazijo Libanona; njegovi primarni korenini ležita v islamizaciji Libanona in uporju zoper judovske sosede. Oblikovalo ga je približno 2000 iranskih varuhov revolucije, ki so prišli v Libanon krepiti odpor proti Izraelu. Gibanje se je od začetka navdihovalo v iranski islamski verski revoluciji in naukih njenega voditelja ajatole Homeinija, ki je Iran spremenil v islamsko republiko, v kateri je bila vsa oblast v rokah šiitskih muslimanov. Hezbollah si je, poleg boja proti Izraelu, za enega izmed glavnih ciljev zastavil vzpostavitev islamske države v Libanonu. Za to si prizadeva tudi na demokratičen način, saj v parlamentu trenutno zaseda 23 od 128 sedežev.

Teheran je Hezbollah podprl finančno, dobavljal mu je orožje in eksploziv, uril njegove člane ter zagotavljal politično, diplomatsko in organizacijsko pomoč, pri čemer se mu je pridružila tudi Sirija. Letno naj bi Iran za podporo Hezbollaha namenil 25–50 milijonov dolarjev, saj v Iranu prevladujejo šiiti in bi se islamska revolucija lahko širila tudi po arabskih državah.

Ena glavnih značilnosti iranske ideološke doktrine je, da je politične cilje navdihnila z verskim pomenom. Celotno ozemlje Palestine obravnava kot okupirano muslimansko ozemlje in tako zagovarja stališče, da Izrael nima pravice do obstoja. To splošno arabsko politično stališče je po iranski revoluciji dobilo verski dogmatični pridih. Islamski verniki so morali sovražiti Izrael in se vsak s svojimi sredstvi boriti proti njemu – ne le proti Izraelu, ampak tudi proti arogantnemu Zahodu, velikemu Satanu in domačim hinavcem, ki sodelujejo z njim pri zatiranju muslimanskega naroda. Iranska revolucija je postala eden glavnih katalizatorjev in podpornikov terorizma. V tem smislu tudi Hezbollah podpira uničenje izraelske države, za dosego tega cilja pa sodeluje z drugimi vojaškimi islamskimi organizacijami, npr. Hamasom, Al Kaido.

Hezbollahu se v času izraelske zasedbe juga Libanona (1982–2000) pripisuje številne teroristične napade na ameriške, francoske in italijanske sile, ki so si prizadevale za stabilizacijo Libanona. Gibanje, ki naj bi štelo več tisoč aktivistov, je domnevno povezano z ugrabitvami, priprtjem in zaslišanji ameriških in drugih zahodnih talcev v Libanonu. Med drugim naj bi bili odgovorni tudi za samomorilski bombni napad na ameriško veleposlaništvo v Bejrutu leta 1983 (63 mrtvih, od tega 17 Američanov), na oporišče ameriških marincev (241 mrtvih) in francosko oporišče mednarodnih sil (58 mrtvih), ugrabitev letala iz Aten v Rim leta 1985, teroristične napade leta 1990 in 1994 v Argentini in za napad na izraelsko veleposlaništvo v Buenos Airesu. Po koncu libanonske državljanske vojne je Hezbollah postal edina milica, ki se ni razorožila. Nadaljevali so napade proti izraelskim silam na jugu države. Izrael se je maja 2000 v celoti umaknil iz Libanona, kljub temu pa je Hezbollah nadaljeval z napadi na sever Izraela.

Omenil sem že politično krilo Hezbollaha, ki v parlamentu trenutno zaseda 18 % sedežev. Civilno krilo gibanja v Libanonu gradi številne bolnišnice, šole in sirotišnice. S tem je največji dobavitelj socialnih storitev in pomoči libanonskim šiitom. Njegovi socialni programi so celo boljši od državnih. Prav zaradi te dvoličnosti Hezbollah ni uvrščen na seznam terorističnih skupin. Kot teroristično organizacijo jo vseeno obravnavajo v Izraelu, ZDA in Veliki Britaniji.

Na srečanju skupine G8 v Sankt Peterburgu so se gospodarske svetovne velesile strinjale, da je izraelsko–libanonski spopad sprožil Hezbollah kot teroristični podaljšek iranskega režima, in so zato dovolile izraelski vojaški odgovor na to, čeprav je kaznovanje libanonske države neupravičeno, saj je izraelska vojska ugrabila Hezbollah in ne libanonska vlada. Izraelska vlada sedaj hitro uničuje Hezbollahove vojaške kapacitete in izkorišča trenutek mednarodnega odobravanja in zelene luči iz Washingtona. Še noben izraelski premier ni imel toliko svobode kot Ehud Olmert, saj tako ZDA sporočajo Iranu svojo odločenost, da bodo oklestili njegovo moč in vpliv na Bližnjem vzhodu in v Perzijskem zalivu. Izraelsko–libanonski spopad je prešel iz operacije za reševanje ugrabljenih vojakov v operacijo za preprečevanje raketnega obstreljevanja in postal mednarodno prizorišče, kjer si nasprotujeta ZDA in Iran (glede politike, vojske, vohunjenja in celo jedrskega orožja).

V letu 2006 je bilo približno 80 % vsega verskega terorizma narejenega s strani muslimanov (vsaj ena ali celo obe strani prisotni v konfliktu sta bili glede religije muslimanski). Ostala

verska gibanja so v svetu tako manj pomembna, saj jih je številčno manj in ne vplivajo zelo veliko na svetovno politiko. Islamski fundamentalisti so spoznali, da ameriška kultura zastruplja njihov način življenja in njihovo mladino. Ko so dodali k tej celotni situaciji ameriško neoslabljeno podporo Izraelu, se je sprožila serija zavrnitev Zahoda, njihovih idej in kulture. Iranska revolucija je bila le iskrica za valovanje jezne množice radikalnih islamskih fundamentalistov okoli sveta. Tako so v Egiptu in kasneje v Libanonu islamski fundamentalisti zastraševali z nasiljem, poskušali so izkoreniniti zahodni vpliv, da bi državi preoblikovali v islamsko republiko. Leta 1981 so muslimanski ekstremisti umorili egiptovskega predsednika Anvarja el Sadata, zato ker si je drznil skleniti mir z Izraelom, močnim zaveznikom Zahoda. Vendar to ni bilo dovolj, vse skupaj se je šele počeno zakuhalo.

Koncept svete vojne, džihada, je odvisen od tega kako ga interpretiramo. Na žalost ga teroristi interpretirajo tako, da z njim upravičujejo svoja dejanja. Džihad je izvzet iz delov Korana, kjer je konstantna vojna proti nevernikom diktirana kot večna in obvezna za vsakega muslimana. Začetki ustanovitve islamske bratovščine segajo v leto 1928 v Egipt. Verjeli so, da so oni pravi islam in ne le ena izmed njegovih frakcij. Država in družba naj bi temeljila na pravilih islama, kar naj bi bilo možno doseči le z nasiljem. Muslimanska bratovščina se je kmalu razširila v vse arabske dežele in dobila politične razsežnosti; Hezbolah in Hamas sta postali močni stranki v državnih parlamentih. V Egiptu sta bili osnovani prvi islamski teroristični skupini, in sicer islamski Jihad in Gama'a Islamiya. V letih 1980 sta sledili šiitska Hezbolah v Libanonu in sunitska Hamas v Gazi.

Za religiozne teroriste je ubijanje dejanje vere. Mnogi so bili pripravljene žrtvovati svoje lastno življenje za dosego globljega pomena. Cilj islamskih ekstremistov je več žrtev in več škode. Nikjer ni mešanica vere in fanatizma bolj eksplozivna, kot na Zahodnem bregu in opustošeni Gaz, kjer je leta 1988 Hamas igral vodilno vlogo v boju za domovino. Od leta 1988 so hamaški samomorilski bombniki zahtevali stotine življenj. Nabito polni nakupovalni centri, kavarne, avtobusi, nočni klubi so bili tarča širjenja ustrahovanja in groze izraelski družbi. Po pokolu v Hebronu februarja 1994, je izraelska varnostna vojska trdo prijela židovske ekstremiste, zlasti potem, ko so 4. novembra 1995 desni ekstremisti naredili atentat na izraelskega ministrskega predsednika Yitzhaka Rabina, ker je pričel z mirovnimi pogajanjmi s Palestino.

5.1.4 HAMAS

Beseda Hamas je arabski akronim za islamsko gibanje odpora in je danes največja politična stranka v palestinskem parlamentu, ki je nastala kot teroristična skupina med intifado leta 1987. Njegov ustanovitelj je bil šejk Ahmed Yassin, danes ga vodi Ismail Haniya. Hamas nasprotuje Izraelu kot bistvu sionizma in izraelsko–palestinskemu mirovnemu procesu, ki naj bi bil izdaja palestinskega ljudstva. Hamas opredeljuje sionistično ideologijo, ki zahteva samostojno židovsko državo, za rasistično in nacionalistično, saj naj bi bila osredotočena na zatiranje palestinskega naroda.

Hamas podpira prakso mučeništva, saj naj bi rekrute (nekateri med njimi so stari le 13 let) spodbujali k žrtvovanju samega sebe, da bi dosegli uničenje sovražnikov islama. Uspešnim mučenikom naj bi bil omogočen takojšnji vstop v raj. Mnogi pripadniki Hamasa so postali samomorilski bombarderji v sredini 90-ih letih prejšnjega stoletja, ko so začeli s samomorilskimi napad v natrpanih izraelskih avtobusih.

Vojaško krilo Hamasa je v preteklosti izvedlo številne teroristične napade na Izrael. Leta 1993 je to krilo pripravilo številne samomorilske napade v Izraelu, da bi preprečilo izvajanje sporazuma in nadaljnje dogovarjanje med Izraelom in Palestinsko osvobodilno organizacijo (PLO), ki bi zagotavljala Palestincem avtonomijo v Gazi in na Zahodnem bregu. Hamas je zahteval popoln umik Izraela iz obeh območij; in še vedno zagovarjajo tezo, da Izrael ne bi smel obstajati.

Zaradi nasprotovanja politiki Jaserja Arafata so simpatizerje Hamasa preganjali, palestinska uprava jih je zapirala, vendar so nekateri posamezniki sodelovali na volitvah za palestinski parlament leta 1996. Na volitvah leta 2005 je Hamas dobil absolutno večino v palestinskem parlamentu. Danes gibanje upravlja z džamijami, šolami, bolnišnicami in socialnimi programi.

5.2 SIKHOVSKI EKSTREMIZEM

V 80-ih letih prejšnjega stoletja so številne druge verske skupnosti oblikovale svoje lastne tipe terorizma, kar je še danes splošni razvojni trend na tem področju. Tako so sikhi iskali ločeno religiozno državo v Pandžabu. Tudi med budisti in hindujci na Sri Lanki se bije krvav boj (Tamilski tigri), katerega značilnost so prav samomorilski napadi. Najbolj vidna žrtev je bil indijski premier Radživ Gandhi.

Sikhovski ekstremizem temelji na prepričanju, da indijska vlada zatira sikhe in da se to ne bo nikoli spremenilo, tudi z dejanji nasilja ne. Dejanja nasilja so le dejanja kaznovanja in nobena solza ne bo prelita, ko bo prišlo do smrti indijskih policistov (zoper njih je namreč maksimalno usmerjen sikhovski ekstremizem) ali posameznikov na oblasti (kot npr. ministrov/ ministrice). Čeprav gibanja sikhovskih skrajnežev skoraj ni več zaslediti od atentata na ministra Beanta Singha in takrat uvedene povračilne politike države, še vedno obstajajo posamezni borci v imenu sikhovske vere nadaljujejo lastno vojno. Država naj bi kot religijo preferirala hinduizem in zato izvajala hudo kaznovalno politiko sikhov, vključujoč mučenja in nezakonite odvzeme prostosti. Sikhi se posledično počutijo kot manjšina, ki mora poskrbeti za svoj obstoj, kar lahko stori le z nasilnim bojem proti trenutni oblasti. Čeprav bi posameznik lahko rekel, da ne gre za verski konflikt, ampak konflikt moči v državi, je treba poudariti, da sikhovski »mučeniki« vsa dejanja izvajajo z močno zavestjo o njihovi zgodovini in tradiciji. Eden izmed vodij sikhovskega gibanja, Sant Jarnail Singh Bhindranwale, je opisal državno oblast kot sovražnike njihove religije, Indiro Gandhi pa kot žensko, rojeno v hiši Brahmins (Juergensmeyer 2000, 89). Njegovo nepriznanje Indire Gandhi je temeljilo na neodobravanju svobodomiselnosti in hinduizma. Bhindranwale je bil heroj za današnje pripadnike Babbar Khalsa, kalistanskih gverilcev, Kalistanske osvobodilne fronte, Bhindranwala kalistanskih tigrov in vseindijske sikhovske študentske federacije (vse to so sikhovska gibanja). Njegovi zapiski se še danes obravnavajo kot podlaga za nasilna dejanja nekaterih sikhov.

Zgodovina sikhov uči, da mladi možje odidejo v boj in se nikoli več ne vrnejo. Oni so sikhovski mučeniki. Eden izmed razlogov boja je ohranitev sikhovske skupnosti, glavni razlog pa verjetno leži v zgodovini Indije, še preden se je sikhizem razvil v 16. stoletju. Velika epa Mahabharata in Ramajana sta že vsebovala opise vojn in bitk in opravičevala ubijanje v vojnem stanju. Epa omenjata *dharmo* (moralno obveznost) – dolžnost kaste

bojnikov (*ksatriya*), katerih opredelitev vsebuje ubijanje in posledično upravičuje nasilje zaradi vzdrževanja socialnega ravnotežja (kot je zapisano v pridigi mogočnega Krishne v Mahabharati – *Bhagavad Gita*). V takšnem upravičevanju nasilja črpa svoj zagovor predvsem hindujsko nasilje. Sikhovsko nasilje se je porodilo kasneje kot hindujsko in sicer 5. 6. 1984, ko je Indira Gandhi poslala svojo vojsko v Golden Temple, kjer je bilo ubitih več kot dva tisoč ljudi, med njimi tudi takratni vodij sikhov Bhindranwala. Atentat na Indiro Gandhi je bil večkrat označen kot povračilno dejanje za uboj Bhindranwala. Njegovi privrženci so začeli biti boj proti oblasti in utemeljili koncept *miri-piri* – duhovna in posvetna oblast naj bi bili povezani. Sikhi naj bi vodili veliko vojno med dobrim in zlom, vojno za njihovo vero, za sikhovski narod, za zatirane. Za sikhe naj bi bil eden izmed velikih grehov posedovati orožje in z njim ubijati, pa vendar je občasno dovoljeno storili dejanje nasilja v izrednih okoliščinah, saj je še večji greh imeti orožje in ne iskati pravice (Juergensmeyer 2000, 99).

5.2.1 BABBAR KHALSA

Bratovščino naj bi sestavljala skupina predanih sikhov, pripravljena upreti se zatiranju in braniti svojo vero z mečem, če bi bilo potrebno. Med praznovanjem leta 1699 je guru Gobind Singh sklical svoje privržence v Anandpur. Prišleki so našli guruja pred velikim šotorom z mečem v roki. Vprašal jih je, kdo je pripravljen umreti za sikhovsko vero. Končno se je javil neki moški in odpeljali so ga v šotor. Množica je slišala udarec in Gobind Singh se je pojavil s krvavim mečem. Kljub grozi, ki je prevela množico, je to dejanje večkrat ponovil. Ko je v šotor vstopil peti prostovoljec, se je guru pojavil z vsemi petimi možni, ki so bili živi in zdravi. Oblečeni so bili v rumene halje in oklicali so jih za »pandž piare«, za ljubljenih pet. To so bili prvi člani nove bratovščine.

Babbar Khalsa je skupina oboroženih sikhov, ki naj bi bila najstarejša in najpomembnejša organizacija, ki se bori za oblikovanje neodvisne države sikhov. Predvidena država naj bi se imenovala Kalistan (»Dežela čistih«). Organizacija je bila najaktivnejša v 70-ih in 80-ih letih prejšnjega stoletja, občasna dejanja nasilja pa so prisotna še danes. V veliki meri organizacijo podpirajo izseljeni sikhi, največ iz Velike Britanije in Kanade. Babbar Khalsa je označena kot teroristična organizacija v državah Velike Britanije, EU, Kanade, Indije in ZDA. Glavna ustanovitelja organizacije sta bila Sukhdev Singh Babbar in Talwinder Singh Parmar. Organizacija se je 1981 razdelila v Babbar Khalsa International in Babar Khalsa India.

Talwinder Singh Parmar je kasneje oblikoval svojo frakcijo in jo poimenoval Babbar Khalsa Parmar.

Babbar Khalsa že dolgo časa ni več tako aktivna kot je bila v prejšnjih desetletjih. Najbolj odmevna dejanja so bila:

- atentat na indijsko ministrico Indiro Gandhi (31. 10. 1984),
- atentat na glavnega ministra Punjabija (31. 8. 1995),
- bombardiranje kinematografa v New Delhiju (31. 5. 2005).

5.3 JUDOVSKI EKSTREMIZEM

Judovski teroristi so leta 1994 izvedli atentat na izraelskega ministrskega predsednika Y. Rabina. Razlog za to so bila njegova prizadevanja za mirno kompromisno rešitev spora med Palestinci in Izraelci. Za Izraelce bi to pomenilo odpoved nekaterim zasedenim ozemljem, kar pa ni ustrezalo fundamentalističnim Judom. Ta značilnost (tj. eliminacija oseb, ki si prizadevajo za mirno rešitev konfliktov) je poznana iz zgodovine totalitarnih (levičarskih in desničarskih) režimov, enako tudi v nedržavnem terorizmu levičarskih skupin.

Oče Izraela, David Ben Gurion, je v svojem dnevniku 21. maja 1948 zapisal, da je ahilova peta arabske enotnosti Libanon. To je razlog, da morajo na tem ozemlju ustvariti krščansko deželo, z južno mejo na reki Litani, s katero bod v zavezništvuo, potem zlomiti moč Arabske lige in bombardirati Amman. Zbrisali naj bi Transjordan (Jordanija), potem ne bodo več imeli problemov s Sirijo. Če jih bo Egipt napadel, bodo bombardirali pristanišče Said, Aleksandrijo in Kairo. V tej vojni bosta Egipt in Asirija (Irak) plačala ceno njihovih padlih prednikov.

Vrhovni judovski rabin, Izrael Nissim, je leta 1986 pojasnil judovsko pravico po islamski zemlji nekako takole: Izrael je načrtan po Božjih zakonih in ne obstaja niti ena sama sila na svetu, ki bi to lahko spremenila. Zaradi tega ne pride v poštev kakršna koli sprememba zakonov, logike, vprašanj humanosti in podobnih pojmov.

Septembra 1997 na kritike o nezakonitem naseljevanju v severnem Jeruzalemu David Bar-Illan odgovarja: »Širjenje Izraela ne moremo zamrzniti, tako kot ne moremo ustaviti življenja. Očitno je, da se dinamična skupnost mora širiti, to smo počeli do sedaj in to bomo počeli v bodoče«.

Yitzhak Shamir se leta 1935 vseli v Palestino in takoj pristopi k tajni teroristični organizaciji »Irgun Zvai Leumi« ki se je borila proti britanski kontroli Palestine. Pri delitvi »irgun« se Shamir priključi najmilitantnejši struji, ki jo je vodil Avraham Stern. V tajnih pregovorih z nemškim predstavnikom v Bejrutu ponudijo, da začnejo oboroženi boj proti Britancem na Bližnjem vzhodu, v zameno pa Nemčija prežene Jude v Palestino. Ko so Britanci leta 1942 ubili vodjo Sterna, Shamir postane eden izmed treh vodij reformirane teroristične skupine »Lehi«, ki je odgovorna za smrt Lord Moyna, za neuspeli atentat na visokega britanskega predstavnika Harolda MacMichaela ter za atentat na predstavnika UN za Bližnji vzhod, Folke Bernadotte leta 1948.

Menachem Begin je leta 1981 osebno pripravil ter vodil akcijo raketiranja iraških »jedrskih« enot v okolici Bagdada. To je taisti Begin, ki je včasih vodil teroristično skupino »Irgun Gang«, znano kot divjaško skupino, ki je z ubijanjem, bombardiranjem in zastraševanjem terorizirala Palestince. Zaradi izrednih zaslug je Menachem Begin poleg Nobelove nagrade za mir, dobil naziv častnega vodje judaizma,.

Ariel Šaron je vodil elitno grupo komandosov, skupino 101, ki je izvajala teroristične napade nad Palestinci. Po raziskavi izraelskega zgodovinarja Avi Shlaima je Šaron s to skupino 14. oktobra 1953 v vasi Qibya na Zahodnem bregu odgovoren za miniranje 45 hiš ter 69 smrti palestinskih civilov. Leta 1982 je Sharon najprej blokiral Bejrut in ga obkolil, s čimer je prekinil dovod hrane, vode prebivalcem ter ukazal obsežno bombardiranje Bejruta. Ariel Šaron je dobil vzdevek »butcher of Beirut« (mesar Bejruta). Sharon je osebno ukazal tankovski vdor v taborišči Sabro in Šatilo, kjer je bilo ubitih na tisoče muslimanskih beguncev.

Skupine Palmach, Irgun ter Stern so odgovorne za pokol v vasi Bal dal Shaikh leta 1947, v katerem je bilo ubitih 254 muslimanov. Ubijanje nedolžnih je dovoljeno zaradi zaščite njihovih življenj, je menil rabin Dov Lior, ko je pojasnjeval Hibro — zakon, ki se nanaša na vprašanje ubijanja nedolžnih.

5.3.1 SIONIZEM IN IZRAELSKO–PALESTINSKI KONFLIKT

Na prelomu prvega tisočletja pr. n. št. je nastalo kraljestvo Izrael z glavnim mestom Jeruzalemom. V 8. stol. pr. n. št. so Izrael zavzeli Asirci, Jeruzalem pa nekaj desetletij zatem uničili Babilonci. Židje so bili v glavnem pregnani. Čez čas so se nekateri izmed njih začeli vračati v Palestino in obnavljati svojo nekdanjo domovino; ostali so se medtem razselili po obalah Črnega in Sredozemskega morja. V drugem stol. pr. n. št. je bila ustanovljena nova judovska država Judeja, ki so jo 100 let kasneje okupirali Rimljani. Judje so se bolj ali manj uspešno upirali rimski nadvladi, vendar so na obzorju svoje meče že vihteli novi sovražniki kristjani. Ko je rimski cesar Konstantin leta 313 sprejel krščanstvo, je bilo sovrašтво do Judov že močno razširjeno. To je bil uvod v splošno in neizmerno preganjanje Judov v nadaljnjih dveh tisočletjih. V tem obdobju so se Judje razselili po celem svetu, vendar na svoje korenine niso nikoli pozabili. Ohranili so svojo kulturo in religijo. V središču njihove etnične identitete sta ostali vera v Boga in upanje na vrnitev v obljubljeni deželo.

Ideja o povratku v Palestino je dobila nov zagon šele ob koncu 19. stoletja s pojavom političnega sionizma, katerega ustanovitelj je bil Theodor Herzl. Do leta 1914 se je v Palestini nastanilo že blizu 85.000 Judov. Populacija je strmo naraščala predvsem zaradi dobre organiziranosti judovske skupnosti in zaradi vse večjega preganjanja Judov v Evropi. Kljub temu, da so priseljenci sami bežali pred rasizmom, so bili sovražno nastrojeni do domorodnih prebivalcev, Arabcev. Začelo se je preganjanje Palestincev z njihove zemlje. Leta 1920 je bila ustanovljena para-vojaška organizacija Haganah. Danes bi veljala za teroristično. Kasneje sta nastali še ultradesničarska, militantna organizacija Irgun Zvai Leumi (IZL) ter Posebne nočne enote (SNS). Te skupine so načrtno napadale Palestince. Eden izmed večjih pokolov je bil 9. aprila 1948 v vasi Deir Yassin, kjer so pripadniki IZL pobili 254 palestinskih civilistov. Pokol je zgrozil tudi širšo židovsko skupnost. Vodja paravojaške organizacije Menachem Begin je IZL nato preoblikoval v Svobodnjaško stranko (Tnuat HaHerut).

Maja 1948 je bil ustanovljen Izrael. To leto je v palestinskem spominu zapisano kot al-Nakba (katastrofa). Izrael je okupiral 78 % palestinske zemlje, 750.000 Palestincev je bilo izgnanih. Postali so večni begunci (danes jih je 5,5 milijonov). V Izraelu je prevladala propaganda, da so Palestinci nomadi in jim z izgonom ni bila povzročena večja škoda. Le David Ben-Gurion, prvi izraelski premier, je nekoč svojemu prijatelju Nahumu Goldmannu priznal: »Če bi bil

vodja Arabcev, ne bi nikoli sklepal pogodb z Izraelom. To je samoumevno: vzeli smo jim zemljo. Seveda, Bog nam jo je obljubil, toda kaj to njim pomeni? Oni vidijo samo eno stvar: prišli smo in jim vzeli zemljo.« Leta 1967 je Izrael okupiral še preostalih 22 % nekdanje Palestine (Gaza in Zahodni breg). Palestinci so podvrženi pomanjkanju in diskriminaciji. Izraelski voditelji jih imenujejo »ušci«, »kobilice« in »dvonoge živali«. Rabin stranke Shas Ovadia Yosef je izjavil, da so Palestinci kače, ki bi jih bilo treba pobiti.

Prva intifada se je začela 1987 in je trajala šest let. Rezultat je bil nekaj mrtvih Izraelcev in 1000 Palestincev. Stvari so hujše iz dneva v dan. Ariel Šaron je videl rešitev v postavitvi zidu, ki naj bi palestinskim samomorilcem preprečil vstop v Izrael. Generalna Skupščina OZN je decembra 2003 izglasovala resolucijo, v kateri naproša Mednarodno kazensko sodišče, naj preveri legalnost zidu.

Izrael prav tako nadzoruje 80 % pitne vode na Zahodnem bregu. Zatiranju je podvrženih tudi okoli milijon Palestincev, ki so izraelski državljani. Izraelski parlament je 31. julija 2003 izglasoval zakon, ki Palestincem, ki se poročijo z Izraelcem, prepoveduje, da bi pridobili izraelsko državljanstvo. Zagovorniki so zakon utemeljili kot nujnega, da bi se palestinskim teroristom preprečila infiltracija v Izrael.

Vse več Izraelcev in Židov zavrača izraelsko dolgoletno fašistično ter militantno politiko do Palestincev. Na stotine rezervistov noče služiti rednega vojaškega roka v Gazi in na Zahodnem Bregu. Predstavlja jih organizacija Courage to Refuse. Polkovnik David Zonshein je moral svoj ugovor vesti septembra 2002 zagovarjati na sodišču. Povedal je: »Lansko leto sem moral na kontrolni točki v Gazi zadrževati promet zaradi namiga o terorističnem napadu. Nikoli ne bom vedel, koliko ljudi je umrlo v tistih dvestotih ambulantnih vozilih, ki sem jih zadrževal tam. Spoznal sem, da ni mogoče imeti pravične okupacije.« Sodišče ga je poslalo v zapor. Kritike prihajajo tudi iz sveta. Avraham Burg, bivši predsednik vladne agencije Jewish Agency for Israel, ki judovskim priseljencem pomaga urediti njihov status, skorajda ne bi mogel bolje opisati situacije v državi: »Izkazalo se je, da se je 2000 let star boj za židovsko preživetje končal v državi naselbin, ki ji vlada nemoralna skupina skorumpiranih kriminalcev, ki so gluhi za svoje državljane in sovražnike. Država brez pravice ne more preživeti. Vse več Izraelcev to spoznava, ko svoje otroke sprašujejo, kje mislijo živeti čez 25 let. Otroci jim priznavajo, da ne vejo. Odštevanje konca izraelske družbe se je pričelo.«

V letu 2003 se je v Izrael priselilo le 23.000 ljudi; gre za najnižjo številko od leta 1989. Obstoj obljubljenе dežele je pod vprašajem. Ljudje se kvečjemu izseljujejo. Četrtnina Judov ameriškega porekla, ki je v Izrael prispela po letu 1989, je že odšla. Po vladnih podatkih danes v tujini živi že 760.000 Izraelcev, za razliko od 550.000 tri leta nazaj. Načrt vlade, da bo do leta 2010 v Izrael pripeljala še milijon Judov, se tako danes zdi le še kot votla utopija. Pravzaprav gredo stvari v nasprotno smer. Število Arabcev, živečih v Izraelu, naj bi se do 2010 izenačilo s številom Judov. Leta 2030 pa naj bi bilo Arabcev že dvakrat več kot Judov. V najvišjih vladnih krogih poteka žgoča debata, kaj storiti. Ultraverski ministri vztrajajo, da Izrael ne bi smel sprejeti vsakogar. Zagovarjajo doktrino verskega prava, po kateri Jud lahko postane le tisti, ki se spreobrne v judovsko vero, in tisti materi je (bila) Judinja. Pred nekaj časa nazaj je npr. izbruhnil škandal, ko rabini v Tel Avivu niso dovolili pokopa treh izraelskih fantov ruskega porekla na judovskem pokopališču, ker njihove matere niso bile Židinke. Vedno več Izraelcev vidi rešitev v izselitvi. Ljudje pred svojim odhodom prodajajo pohištvo in druge stvari, vendar o svoji odločitvi neradi govorijo na glas. Pritisk je zelo hud. Vrnitev v obljubljenō deželo je namreč osnovno vodilo sionizma. Yitzhak Rabin, nekdanji premier, je Jude, ki so emigrirali iz Izraela, označil za »najnižje med paraziti.«

5.3.2 KACH/ KAHANE CHAI

KACH je politična organizacija, ki zagovarja fizično izselitev Arabcev iz teritorija, ki naj bi bil biblični Izrael (Zahodni breg, Gaza in Golansko višavje), in ustanovitev teokratičnega Izraela na tem ozemlju. Mnoga leta je KACH delovala v Izraelu kot politična stranka, ki je imela zadostno podporo v času volitev, da je omogočila njenemu ustanovitelju, rabinu Meiru Kahanu, sedež v izraelskem parlamentu. Kahane je bil ustreljen v ZDA, njegov sin in naslednik Binyamin je ustvaril novo gibanje, imenovano Kahane Chai (hebrejsko pomeni »Kahan je živ«), katerega vodja je bil, vse dokler ni bil skupaj s svojo ženo usmrčen s strani Palestinecev leta 2000. Obe skupini sta bili izobčeni iz Izraela. Izraelska vlada je gibanje označila kot teroristično leta 1994, nekaj tednov po krutem dogodku, ko je eden izmed njenih pripadnikov, Baruch Goldstein, umoril 29 islamskih pripadnikov v mošeji v mestu Al-Ibrahimi v Izraelu. Danes je protizakonito biti pripadniki gibanja Kahane Chai.

Čeprav je skupina uradno razpuščena, danes obstaja njena zagovornica Kahansko gibanje, katerega glavna aktivnost je predvsem vzdrževanje uradne spletne strani Kahane. ZDA so jih vseeno označile kot teroristične, saj naj bi bilo njihovo ime le sinonim za KACH. Skupina

danes še vedno organizira proteste proti izraelski vladi in stalno nadleguje in ogroža Palestince v Hebreji in na Zahodnem bregu. Mnogokrat so že izrazili grožnje, da bodo napadli palestinske, arabske in izraelske politične osebnosti. Čeprav zadnja leta skupina ni prevzela odgovornosti za nobena dejanja, še vedno obstaja kot aktivna organizacija, ki zagovarja širitev Izraela v čisto judovsko državo s svojimi starimi mejami.

5.3.3 JEWISH DEFENSE LEAGUE

Jewish defence league (kratica JDL) je vojskujoča judovska organizacija, katere glavni namen je zaščititi Jude in njihovo zemljo pred antisemitizmom. Njihov moto je »nikoli več«. JDL je ustanovil leta 1968 rabin Meir Kahane. Njegov cilj je bil zaščiti Jude, predvsem v New Yorku in preprečiti lokalne demonstracije antisemitistov. Ko je bil rabin Kahane usmrčen in zadnji predsednik organizacije Chaim Ben Pesach zaprt je glavni nadzor nad JDL do svoje smrti leta 2002 prevzel Irv Rubin. Decembra 2001 je bil Irv Rubin skupaj s članom JDL Earlom Krugerjem obdolžen v Los Angelesu, da je načrt atentat na val arabsko-ameriškega kongresnika in njegov biro ter na kralja Fahda Mosquea v Culver Cityju, v Kaliforniji. Rubin je trdil, da je nedolžen in je hotel nedolžnost dokazati na sodišču, vendar je v priporu utrpel hude poškodbe ob globokem padcu na betonska tla in kasneje umrl. Čeprav so nekateri mnenja, da je šlo za samomor, pripadniki JDL mislijo, da je bil umorjen. Po njegovi smrti so se zamenjali še trije predsedniki organizacije, vendar nihče med njimi ni imel tolikšnega pomena za JDL.

Oktobra 2004 se je JDL razdelila na dve frakciji, ki sta tekmovali v boju za intelektualno lastnino organizacije. Čeprav sta obe uporabljali isto ime sta se zakonsko borili za pravice legalnega nasledstva. Aprila 2006 se je pravna bitka končala in sodišče je odločilo, da ima vse pravice za nasledstvo intelektualne lastnine (imena, loga, spletne domene) JDL in ne Kahane Chai, druga frakcija, ki jo ne ustanovil B'nai Elima.

JDL se je v sedemdesetih letih močno zavzemala za emigracije sovjetskih Judov (Judov iz nekdanje Sovjetske zveze). Organizacija je bila povezana z nekaterimi bombardiranjema leta 1970 in 1971 ter mnogimi napadi na vplivne politične predstavnike Sovjetske zveze v Ameriki. Takšna dejanja naj bi takrat predstavljala resno grožnjo sovjetskim Judom, saj bi oblasti lahko vzele njihova teroristična dejanja kot pretvezo za nova zatiranja in hujskanja antisemitskih sovražnosti. JDL zanika, da bi bili oni teroristična organizacija in na spletni

strani celo obsoja terorizem, saj naj nikoli ne bi bil zakoniti način za doseg političnih ciljev. Vseeno pa so ob številnih priložnostih izrazili podporo dejanjem maščevanja, ki so bila storjena kot povračilo arabskim napadom na Jude.

5.4 KRŠČANSKI EKSTREMIZEM

Nekaterim ljudem se mogoče zdi presenetljivo, da so bila določena teroristična dejanja storjena v imenu krščanske vere, kot npr. streljanje v judovskem dnevnem centru leta 1999, bombardiranje na olimpijskih igrah v Atlanti leta 1996, zrušenje državne stavbe v Oklahoma Cityju leta 1995, predvsem pa množični napadi na zdravstvene ustanove, kjer se v zadnjih desetletjih izvaja abortus. Tudi krščanstvo ima nasilno stran, saj so nasilni konflikti orisani tako v Stari kot v Novi zavezi, kjer črpa svoje opravičilo predvsem Christian Identity Movement (v nadaljevanju tudi CIM). Ekstremizem v imenu krščanske vere je viden predvsem v terorističnih dejanjih zoper splav (ubijanje zdravnikov, ki izvajajo abortus, in napadi na klinike, kjer se izvajajo) ter napadi na homoseksualce in njihove somišljenike.

Michael Bray, ki je bil v Ameriki leta 1984 obtožen napada na neko kliniko, ki dela splave, je podal zanimiv motiv za svoja dejanja. Njegovo dejanje je bilo kaznovalno in ne povračilno. Zato je pomembno vedeti, da je velika razlika, ali ubiješ zdravnika, ki je izvajal abortuse in je že upokojen (povračilna politika), ali zdravnika, ki jih trenutno izvaja (kaznovalna politika). Nasilja samega ne zagovarja in vsesplošno nikakor ni dovoljeno, vseeno pa je moralno dovoljeno uporabiti nasilje v določenih okoliščinah (gibanja *pro-choice*) (Juergensmeyer 2000, 22). Zakoni se lahko kršijo zaradi višjih ciljev oz. razlogov. Kristjanu, ki deluje v imenu pravice in pravičnega namena, je torej dovoljeno uporabiti omejeno količino nasilja. Ali kristjani sankcionirajo nasilje ali ga nemo gledajo? Jezus je rekel, da naj ljubimo svoje sovražnike in molimo za tiste, ki nas preganjajo. Kje v dejanjih nasilja v imenu krščanstva je torej takšna nesebična ljubezen? Nadalje, ali je napačno ubijati, da bi se zaustavili uboji nedolžnih otrok (tu je mišljen splav)?

Prvi kristjani so bili večinoma pacifisti, kar je bilo videno že v rimski vojski, v kateri kristjani niso smeli sodelovati, saj so spoštovali zapoved, da ne smejo vzeti življenja svojemu bližnjemu. V določenih pogojih lahko uporabiš silo, saj bo več življenj rešeno, kot jih bo vzetih (gledano proporcionalno). Teorija »pravične vojne« je še danes prisotna v določenih

delih sveta, kjer je krščanstvo večinska vera. Manjša dejanja nasilja preganjajo zlo v grešnem svetu in so občasno nujna, da bi se preprečila večja dejanja nasilja (Juergensmeyer 2000, 26).

S tem konceptom razumemo »politično nepravilno« disidentstvo, ki zadeva verska pravila, doktrine in dogme, ki naj bi jih spoštovali vsi katoliki. Španska inkvizicija smatra za zločin vsako obnašanje, ki ni običajno in ki nasprotuje političnemu režimu. Inkvizicija je poznala primere krivoverstva tistih, ki so bili krščeni kristjani, so pa zavračali pravila svoje vere ali so se oddaljili od pravovernosti. Zato se je inkvizicija ukvarjala s tistimi, ki so se ji zdeli sumljivi in podvrženi temu zločinu, z lažnimi spreobrnjenci, ki so zatajili judovstvo in so kljub temu nadaljevali z antičnimi obredi (kriptojudovstvo). Kot v večini primerov meja med ortodoksijo in heterodoksijo ni bila jasna in vsako držo, izražanje, sumljivo obnašanje so označili za zločin. To je postavljalo na rob prepada tiste, ki se niso strinjali z verskimi resnicami ali doktrino (na splošno protestantizem, luteranstvo, kalvinizem). Inkvizicija je zatirala obnašanja, kot so bigamija, prešuštvo, sodomija, čarovništvo, magija in vraževernost, klanovska povezanost, poroke duhovnikov, hlinjenje duhovniškega stanu, oderuštvo. Omenjeni grehi, ki so bili v nasprotju s cerkvenimi učenji, so inkvizicijo zanimali, ne samo, ker so kršili božja pravila, ampak ker so sumili, da se osebe niso zavedale greha in so mislile, da je njihovo obnašanje pravilno.

Kot ekstrem naj omenim še križarske vojne, ki so bile verske vojne, ki jih je sprožil krščanski zahod proti drugim religijam in ljudstvom. Sprva je ta izraz označeval le 9 križarskih vojn za osvoboditev svete dežele Jeruzalema izpod muslimanov (v trajanju treh stoletij), toda v imenu vere so vodili tudi vojne proti poganom (nemški križarji so napadli poganske Slované), verskim ločinam (v Franciji so preganjali albižane in katare) in španskim Arabcem. Vodil jih je krščanski vojni krik »*Deus volt*« (Bog tako želi). Križarski pohod je poleg pomena vojaškega pohoda v križarsko vojno postal sinonim za t. i. »križarsko gonjo« proti drugače mislečim in novim idejam.

Omenil bi še večni konflikt med katoličani in protestanti na Irskem, ki je bil vzrok mnogih terorističnih napadov. Na eni strani so irski nacionalisti, ki si želijo Republiko Irsko, na drugi strani protestanti, ki že mnoge generacije živijo na Irskem in želijo ohraniti lojalnost Angliji. Na tem mestu dobim asociacijo z Irsko republikansko armado (kratica IRA), ki je irska teroristična skupina, ki se bori za priključitev Severne Irske k Republiko Irski in predstavlja oboroženo krilo politične stranke Sinn Fein. Čeprav je bil konflikt na začetku le

med starimi prebivalci in novonaseljenimi, je kmalu dobil verski značaj in postal konflikt med različno mislečimi pripadniki dveh različnih ver. Katoličani naj bi bili vladajoča duhovščina.

5.4.1 CHRISTIAN IDENTITY MOVEMENT⁹

Gibanje je razširjeno predvsem v ZDA (nadalje le še v Kanadi in Veliki Britaniji) in vključuje posameznike, ki so povezani z opozicijo pri kontroli orožja, federalnih regulativah, okoljevarstvenih regulativah in v manjši meri z abortusom. CIM hrepeni po revoluciji, ki bi izničila ameriško ločitev cerkve in države. Ker menijo, da država prezira cerkev, si želijo združitev religije in cerkve v novi družbi, kateri bi vladali cerkveni zakoni. Zato večina gibanj živi skupaj v majhnih teokratičnih skupnostih.

CIM ima korenine v gibanju »britanskega izraelizma« v 19. stoletju. Nauk gibanja je, da so arijci izbrani božji ljudje (Jezus je bil Arijec), da so Judje potomci Satana in da manjšine niso humane. Plemena, ki so migrirala iz Izraela, so bili plavooki arijci, ki so zašli na britanske otoke. Današnji Angleži so tako le izgubljene ovce iz hiše Izraela (Juergensmeyer 2000, 33). Ljudje, ki so kasneje trdili, da so judje, so bili sleparji (opredeljeni kot izvenzemeljska bitja ali kot potomci nezakonitega spolnega dejanja Adama in Eve).

Mnogi pripadniki gibanja zagovarjajo tezo, da svetu vlada »Nova svetovna ureditev« (skrivna skupina, katere člani niso natančno opredeljeni. Nekateri menijo, da so člani te »Nove svetovne ureditve« Židje, nekateri, da so Američani.

5.4.2 WESTBORO BAPTIST CHURCH

Westboro baptist church (kratica WBC) je ameriška verska organizacija, ki jo je ustanovil pastor Fred Phelps leta 1955. Člani WBC se štejejo za baptiste, cerkev se šteje kot izraz provotnega, izvirnega baptizma in kalvinističnih principov – mnogi jim očitajo »hiper-kalvinizem«. Njihov najbolj znan slogan je »Bog sovraži homoseksualce«, kar je razvidno iz njihovega mnenja, da je skoraj vsaka tragedija na svetu povezana s homoseksualnostjo in da je homoseksualnost nekompatibilna z avtentičnim krščanskim naukom.. Bog naj bi tako

⁹ Za gibanje ne obstaja slovenski izraz, zato sem ime gibanja zapisal v originalu in bom uporabljal kratico CIM.

sovražil homoseksualce bolje od vseh ostalih grešnikov – homoseksualnost naj bi bila inkriminirana in kazniva s smrtno kaznijo.

Nauki, da »Bog ljubi vsakogar« in »Jezus je umrl za vse nas«, tukaj ne veljajo. WBC je udeležena v dnevnih demonstracijah, ki imajo večinoma mirni značaj in nasprotujejo homoseksualnosti.

6 ZAKLJUČEK

V mnogih primerih verskega nasilja ni bil edini cilj nasilja povečati posameznika, ki ga je izvedel, ampak pripeljati majhna verska gibanja do oblasti, zlasti politične.

Menim, da se še vedno premalo zavedamo pomembnosti vloge, ki jo igrajo verski voditelji v današnjem svetu. »Problemov, ki nastajajo zaradi trkov med civilizacijami, ne morejo reševati samo posvetni / sekularni politiki, temveč je treba v reševanje vključiti tudi verske voditelje. Njim je treba naprtiti odgovornost za posledice teologij sovraštva in nepripravljenost za iskanje poti sožitja« (Simoniti 2008, 309). Kljub globalizaciji in možnosti takojšnjega dostopa do najrazličnejših informacij, je moje mnenje, da ljudje potrebujemo nekaj več. Potrebujemo občutek, da ima naše življenje nek »nadsmisel«, še posebej takrat, kadar naše življenje ne poteka ravno tako, kot bi si želeli. Takrat mnogi, tudi takšni, ki z vero niso povezani že od samega rojstva, najdejo zatočišče v najrazličnejših verovanjih, sektah. Vse žal niso napojene z pozitivnimi afirmacijami in širjenjem nauka, da je potrebno ljubiti vse povprek. Mnoge vere oz. verski voditelji izkoriščajo. Po mojem mnenju se to izkoriščanje kaže v izrabljanju labilnih posameznikov, katere z nagovarjanjem na nek način »prisilijo«, da zakrivijo celo umor. Takrat je po njihovem nujno dati na stran vodilo, da je potrebno ljubiti tudi sovražnika oz. da ne smemo storiti žalega nobenemu živemu bitju. Če verski voditelji menijo, da bo prelivanje krvi pripomoglo k naraščanju njihovega verskega vpliva, potem najdejo opravičilo za vse. To upravičujejo z argumentom, da naj bi bila takšna božja volja, pri tem pa je mnenje posameznika nepomembno, kaj šele posameznikova kvaliteta življenja. Izkoriščanje upravičujejo celo v kombinaciji z izogibanjem odgovornosti. Nikar jim ne sodimo, za njih bo že poskrbela t.i. višja sila. »Verski voditelji so odgovorni za mišljeno, rečeno in storjeno, čeprav trde, da je vse, kar delajo, božja volja, in da bo vse, kar so storili, podvrženo poslednji sodbi boga« (Simoniti 2008, 309).

Za mir je torej potrebno medsebojno razumevanje. Medsebojno razumevanje verskih voditeljev.

»Verski voditelji so odgovorni za teologijo (ne)sožitja, tako kakor so sekularni za ideologije (ne)sožitja. Od razumevanja sekularnih in verskih voditeljev, da morajo sodelovati, je v veliki meri odvisna prihodnost sveta. Čas se izteka, ker problemi dobivajo znake neobvladljivosti. Za to, da bo prišlo do sodelovanja med posvetnimi in verskimi voditelji, bo potreben nov-nacionalni, evropski in morda svetovni – razmislek o vlogi vere v družbi« (Simoniti 2008, 309).

In če interpretiramo vsa ekstremna verska gibanja kot nekakšno globalno vojno – kako naj zaustavimo to vojno? Ali naj uničimo nasilje, zdravimo nasilje, ločimo politiko in religijo, zdravimo politiko z religijo?

Odgovor lahko najdemo šele, ko bomo ugotovili, kaj je skupni imenovalec vseh dejanj nasilja, ki sem jih opisal v predhodnih poglavjih.

Če lahko malce sanjano predlagam: Svet bi potreboval nek »načrt«, neko zapoved, ki bi bila nad vsemi, njeno izhodišče pa bi bilo predvsem sožitje. A za sožitje potrebujemo sodelovanje. In že tukaj imamo ogromne probleme, ki jim žal ni videti konca. »Sožitje brez sodelovanja v sodobnem svetu ni več možno, saj sta intenzivnost in vsebina stikov preveč globoki in zato nesodelovanje vodi samo v konflikt« (Simoniti 2008, 311).

Želja po moči, želja po oblasti, včasih je ta želja skrita na samem začetku in je vidna v dolgoročnih posledicah, včasih je popolnoma presenetljiva. Neizogibno je dejstvo, da sta vera in politika povezani; neizogibno je, da vplivata druga na drugo; neizogibno je, da druga drugi krojita prihodnost. Vendar ne smemo prek dejstva, da sama dejanja verskega terorizma nosijo globlji simbolični pomen za posameznika in posledično za celotno vero. Ali je potem boljše za nekoga, ki noče trpeti posledic ekstremnih dejanj sovernika, da je ateist, da je nevernik? Vedno se bo našel kdo, ki bo želel spremeniti svet s svojimi dejanji, če že ne v neposrednem smislu, pa v dolgoročnem strateškem smislu, ki je posrednega pomena – dramatična dejanja, ki so tako zelo močna, da lahko vplivajo na človeško percepcijo sveta in lastnega okolja. Imajo možnost vplivanja, ki naj ne bi bila avtomatična. Simboli so različni pri posameznikih, prepričanja so različna. Kako torej preprečiti verskim fanatikom skrajna dejanja. Menim, da je odgovor je kompleksen in individualen.

7 LITERATURA

- Barkun, Michael. 1996. *Religion and the racist right*. North Carolina: The University of North Carolina Press.
- Bertrand, Comparet. 2007. *Who are the Jews?* Dostopno prek: <http://www.churchoftrueisrael.com/comparet/who-are-jews.html> (11. april 2007).
- Combs, C. Cindy in Martin Slann. 2002. *Encyclopedia of Terrorism*. New York: Facts on file.
- Debeljak, Aleš. 1995. *Oblike religiozne imaginacije*. Ljubljana: ZPS.
- Dilthey, Wilhelm. 2002. *Zgradba zgodovinskega sveta v duhoslovnih znanostih*. Ljubljana: DZS.
- Durkheim, Emile. 1973. *Individualism and intellectuals, v: Bellah, Robert: Emile Durkheim. On morality and society*. London: University of Chicago Press.
- ---1982. *Elementarni oblici religijskega života: totemistički sistem u Australiji*. Beograd: Prosveta.
- ---2002. *Samomor – prepoved incesta in njeni izviri*. Ljubljana: Studia Humanitati.
- Flere, Sergej in Marko Kerševan. 1995. *Religija in (sodobna) družba: uvod v sociologijo religije*. Ljubljana: ZPS, zbirka Alfa.
- Fossati, Marco. 2005. *Terorizem in teroristi*. Ljubljana: založba Sophia.
- Geocities.com. 2001. *Gay and religion*. Dostopno prek: <http://www.geocities.com/gayreligion/> (11. avgust 2007).

- Juergensmeyer, Mark. 2000. *Terror in the Mind of God*. California: University of California Press, Berkeley and Los Angeles.
- Juvan Andreja in Jure Kos. 2008. *Leto 2008: Grožnja terorizma ostaja (tema)*. Dostopno prek: <http://www.sta.si/vest.php?s=s&id=1347396&pr=3> (21. september 2009).
- Kećanovič, Bečir. 1995. Protiteroristična zakonodaja – nujna tudi v Sloveniji? *Pravna praksa* (21): 5-6.
- Kerševan, Marko. 1967. *Religija in sodobni človek*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- --- 2002. *Religija v publikaciji Enciklopedija Slovenije*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Langley, Myrtle. 1994. *Verstva sveta – kratek pregled*. Koper: Ognjišče.
- Ljudmila media lab. 2001. *Društvo za integracijo homoseksualnosti Dih*. Dostopno prek: <http://www.ljudmila.org/sgs/modules.php?name=News&file=article&sid=156> (11. avgust 2007).
- Parsons, Talcot. 1991. Socialni sistem in njegova okolja. *Družboslovne razprave* 2003 (11): 35.
- Pavliha, Marko in Sergej Simoniti. 2006. *Terorizem: (ne)ozdravljivna kuga tretjega tisočletja*. Ljubljana: DZS.
- Petrič, Ernest in Gojko Stanič. 1978. *Sodobni politični terorizem*. Ljubljana: Zveza delavskih univerz Slovenije, Dopisna delavska univerza Univerzum.
- Pohly, Michael. 2001. *Osama bin Laden in mednarodni terorizem*. Ljubljana: založba Učila.

- Planet.si. 2006. *Število terorističnih napadov v letu 2006 skokovito narastlo*. Dostopno prek:
http://www.planet.si/portal/site/planet/template.MAXIMIZE/?javax.portlet.prp_6d739e1ce36e1c3afd0c011074a038a0_viewID=FULL_VIEW&newsId=7207985 (21. september 2009).
- Potrata, Barbara. 2006. Verske ideje, verske prakse: slovenski novodobniki in njihove prakse. *Družboslovna revija XXXVIII* (6, december): 13-14.
- Simoniti, Iztok in Peter Kovačič Peršin. 2008. *Religija in nasilje*. Ljubljana: Založba FDV.
- *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. 1994. Ljubljana: DZS.
- Smrke, Marjan. 2000. *Svetovne religije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Stern, Jessica. 2004. *Terror in the name of God*. New York: Harper Collins Publishers Inc.
- Šobajič, Vojimir. 1982. *Judje in Izrael*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- T. N. 2009. Intervju z avtorjem. Tel Aviv, 24. april.
- Vukosavljevič, Bogdan. 2006. *Global Terrorism*. Ljubljana: Forma 1 d.o.o.
- Z. R. 2009. Intervju z avtorjem. Tel Aviv, 24. april.
- Wikipedia, the free encyclopedia. 2007a. *Lothrop Stoddard*. Dostopno prek:
http://en.wikipedia.org/wiki/Lothrop_Stoddard (11. avgust 2007).
- --- 2007b. *Daniel Parker*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Daniel_Parker (11. avgust 2007).